

בואו נפגש

تعالوا نلتقي

תוכנית מפגשים לתלמידים יהודים-ערבים

© כל הזכויות שמורות למרחבים, המכון לקידום אזרחות משותפת בישראל
ספטמבר 2011

תוכנית מפגשים לתלמידים יהודים וערבים
יוזמה: מרחבים, המכון לקידום אזרחות משותפת בישראל

פיתוח וכתיבה:

הצוות הדידקטי בע"מ:

רקפת הימן-זהבי

רותי אוסטרמן

וולאא ג'בארה

ועדת היגוי:

אוהד יפה, מרחבים, המכון לקידום אזרחות משותפת בישראל
כמאל אגבריה, מרחבים, המכון לקידום אזרחות משותפת בישראל
ד"ר גיל גרטל, הצוות הדידקטי בע"מ
ד"ר נעם אבן, הצוות הדידקטי בע"מ

ליווי:

אסתי הלפרין, סמנכ"ל חינוך מרחבים, המכון לקידום אזרחות משותפת בישראל

עריכה לשונית: שלמה אבן

הערה: החוברת נכתבה בלשון האחדה ומכוונת לכולם – מורות ומורים, תלמידות ותלמידים

פיתוח והפקת הערכה החינוכית "בואו נפגש" התאפשר בזכות מענק מקרו BGS

תוכן העניינים

5	פתח דבר
6	א. מבוא למורה
18	ב. פירוט התוכנית
18	1. מפגש הכנה למורות – תכנון המפגשים
19	2. מפגש דו-לאומי – הכנה למפגשים
22	3. מפגש דו-לאומי ראשון – מעגל שייכות "אני"
30	4. מפגש דו-לאומי שני – מעגל שייכות "משפחה"
37	5. מפגש דו-לאומי שלישי – מעגל שייכות "קהילה"
47	6. מפגש דו-לאומי רביעי – מפגש מסכם (שלושת מעגלי השייכות)
54	7. פעילות שיא משותפת
56	8. מפגש דו-לאומי – עיבוד המפגשים
	ג. נספחים – באתר האינטרנט של מכון מרחבים www.machon-merchavim.org.il

פתח דבר

במדינת ישראל חיים היום כ-7.7 מיליון אזרחים ואזרחיות המאופיינים ברב-גוניות, בתפיסות עולם שונות ובחילוקי דעות.

יתרה מכך – בגלל המצב הביטחוני המורכב באזורנו נתפסת רב-גוניות זו על ידי רבים כמאיימת, עובדה היוצרת קרקע פורייה לבורות, פחד הדדי ודעות קדומות.

במציאות זו עלינו, כמחנכים וכמחנכות, לפעול ליצירת היכרות עם הקבוצות השונות החיות לצידנו כאזרחי מדינת ישראל וכך להכין את תלמידינו להרגיש בנוח עם שונות זו, לכבד אותה ולראות את היופי שבה.

אנו מאמינים כי למפגש האנושי הבלתי-אמצעי יש כוח לחולל שינוי. באמצעות המפגש יוכלו התלמידים והתלמידות להכיר האחד את השני, לזהות את המשותף להם ואת הייחודי לכל אחד, להרחיב את הידע ולהפיג חששות ופחד הדדי.

אנו מקווים כי תפיקו מהערכה את המרב ומאמינים כי ביחד נקדם את יכולתנו לחיות ביחד ואת חזון האזרחות המשותפת.

בהצלחה,

מייק פרשקר

מייסד ומנכ"ל מכון מרחבים

א. מבוא למורה

מפגשים בין קבוצות שונות בחברה רב-תרבותית

החברה הישראלית היא חברה רב-תרבותית עוד מהימים שלפני הקמת המדינה. במהלך השנים נעשו מספר ניסיונות ליצירת נקודות מפגש בין יהודים לערבים, אשר התבססו על מניעים שונים ותיאוריות שונות. המפגשים הראשונים התקיימו כבר בשנים הראשונות של המדינה, בין אינטלקטואלים ערבים ויהודים. היו אלה מפגשים לא מוסדרים ולא שיטתיים. בשנות ה-70 קמו מספר ארגונים שמטרתם קידום דו-קיום בישראל ואלו החלו לקיים מפגשים יזומים בין יהודים וערבים, בעיקר בין תלמידים, סטודנטים ומורים.

מאז ועד היום מתקיימים מפגשים דו-לאומיים במסגרות שונות, באמצעות עמותות לקידום חיים משותפים בישראל ובאמצעות מערכת החינוך הפורמלית והבלתי-פורמלית.

המפגשים הדו-לאומיים הם מפגשים בין פרטים משתי קבוצות זהות שונות, ובין מטרותיהם: ליצור היכרות בין המשתתפים, לקדם תחושת נוחות עם שונות, להפחית פחד מפני האחר ולצמצם את הבורות של הקבוצות זו לגבי האחרת, ולבטל סטריאוטיפים מוטעים ודעות קדומות. עם זאת, יש להתאים את ציפיותינו מהמפגשים, ולהציב להם מטרות הנוגעות להרחבת המודעות של המשתתפים ברובד האישי, ולא בהכרח כמייצגים את הרובד הקבוצתי*.

שונות בין קבוצות היא חלק מהיותנו יצורים חברתיים. כבר מהיוולדנו אנו משתייכים לקבוצה הנקראת משפחה, ובמהלך החיים אנו גדלים ומפתחים שייכות לקבוצות קטנות – כגון חברים, בית ספר, עבודה, ולקבוצות גדולות – כגון קבוצות אתניות, עמים וארצות. מה שמאפיין את החיים החברתיים של האדם הוא השתייכותו לקבוצה מסוימת ובידולו מהקבוצות האחרות, דבר המניב לעיתים רגשות של קונפליקט כלפי

* חלבי, ר. מפגש יהודי-ערבי אחר, בתוך: חלבי, ר. דיאלוג בין זהויות, מפגשי עברים ויהודים בנווה שלום, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2000. עמוד 10, עמוד 12.

חברי הקבוצה האחרת. רגשות אלה באים לידי ביטוי גם בהקשר של היחסים בין הקבוצה היהודית לקבוצה הערבית במדינת ישראל.

ניתוח קונפליקטים מזווית ראייה של הפסיכולוגיה החברתית מעלה שתי תיאוריות המסבירות את צמיחתם, ושופך אור גם על הקונפליקט היהודי-ערבי. ניתוח זה עשוי לסייע לצוות המורים המנהל את המפגשים בהבנת הרקע הרחב לקיומם.

תיאוריית "הקונפליקט המציאותי" גורסת כי כאשר קבוצות מתחרות על משאבים אובייקטיביים יתעוררו תופעות של דעות קדומות ושנאת האחר, וככל שתגבר התחרות כך יתגברו תחושות השנאה והאיבה זה כלפי זה.

תיאוריית "הזהות החברתית" נשענת על ההנחה כי חלק מרכזי בזהותנו מורכב משייכותנו לקבוצות. כך, בתשובה לשאלה "מי אני?" ישיב אדם: יהודי, נוצרי, מוסלמי, סטודנט או תלמיד, ישראלי או פלסטיני וכו'.

מטרתם של המפגשים אינה להילחם בקונפליקט הקיים ובתופעות המוצגות לעיל, המיוצגות כחלק מטבע האדם מעצם היותו יצור חברתי. המטרה היא להיות חלק ממאמץ למאבק מתמשך בדעות קדומות ורגשות שליליים, המתפתחים אצל התלמידים בשני הלאומים מעצם שיוכם לשתי הקבוצות השונות זו מזו ונמצאות בקונפליקט מתמיד, זאת כחלק ממציאות החיים בישראל.

את הפתרון לכך מציעה הפסיכולוגיה החברתית ב"תיאוריית המגע". על פי השערת המגע, כל שנדרש כדי להפיג מתח בין קבוצות קונפליקט הוא מגע בין-אישי בין חברי הקבוצות. אין מדובר על מגע פיזי אלא על אינטראקציה בין-אישית.

ההשערה מבוססת על ההנחה כי שורש הרע בין הקבוצות נובע מחוסר ידע, ואם יתאפשר לאנשים מהקבוצות השונות להכיר זה את זה הם יגלו כי תחת מעטה הזהות הקבוצתית קיימת זהות משותפת, עמוקה הרבה יותר, של בן אנוש, וכי המרכיבים המשותפים של אותם בני אנוש זהים ולעיתים רבים מהמרכיבים השונים ביניהם. הנחה זו מהווה אחת מאבני היסוד של קיום המפגשים, והיא מניחה כי עצם הבאת אנשים מקבוצות שונות לישיבה משותפת, ויצירת אינטראקציות על בסיס אישי, תביא להיכרות של התלמידים זה עם זה כיחידים ולא כמייצגי הקבוצה האחרת, ובכך יצומצמו הרגשות השליליים והסטריאוטיפים הקיימים אחד כלפי השני ותפחת תפיסת השונות.

סיטואציית המגע הנוצרת מספקת למעשה את ההזדמנות להבהיר את התפיסה המוטעית, ללמוד מידע חדש וליצור חוויה חיובית עם פרטים מהקבוצה השנייה. המגע כשלעצמו אינו מספיק, והסיטואציה של המפגש חייבת לכלול אוריינטציה בין-אישית שמטרתה למזער את הקטגוריזציה הקיימת. על בסיס הנחה זו נבנו ההפעלות במפגשים, המעודדות שיתוף פעולה בין פרטים מהקבוצות השונות ויצירת חוויות הצלחה משותפות בקבוצות מעורבות.

תיאוריית המגע מניחה כי תוצאות אפקטיביות למפגשים יהיו כאשר מתקיימים מספר תנאים. תנאים אלה הם המצע הרעיוני להנחות היסוד המונחות בבסיס תוכנית מפגשים זו:

א. תמיכה מוסדית – הכרחי שהמסגרת בה מתקיימים המפגשים תיצור אווירה חברתית תומכת. במקרה של המפגשים בתוכנית זו מדובר בצוות ההנהלה של בית הספר, צוות המורות וועד ההורים.

ב. הפוטנציאל להיכרות – מפגשים קצרים וחד-פעמיים הם בעלי משמעות פחותה יותר ממפגשים ארוכים ומתמשכים. מטרת המפגשים היא בין היתר הרחבת ידע על האחר וגילוי קווי דמיון בין הנפגשים. תוכנית זו שואפת לקיום רצף של ארבעה מפגשים מלאים, העוסקים במעגלי השייכות המרכיבים את חייו של התלמיד, תוך מציאת קווי הדמיון במעגלים אלו בין התלמידים משתי הקבוצות.

ג. שיתוף פעולה בין קבוצות בעיסוק במטרות משותפות – הפרטים משתי הקבוצות פועלים יחד להשגת מטרה משותפת. התלות ההדדית שבהשגת יעדים משותפים הינה דרך יעילה ליצירת שינוי ביחסים בין המשתתפים ובדעותיהם.

ד. אווירה של שיתוף – שיתוף פעולה מקדם סובלנות. שיתוף הפעולה יבוא לידי ביטוי בתכנון המפגשים על ידי צוות ההוראה משני הצדדים, ניהול בפועל של המפגשים על ידי שתי המורות והשתתפות מלאה של התלמידים משתי הקבוצות, באופן שווה, בכל אחת מהמשימות במהלך המפגש.

ה. סטטוס שווה – על המפגש לשבור את היחס המסורתי, לפיו קבוצה אחת היא בעלת סטטוס חברתי גבוה יותר מהקבוצה השנייה. הדבר יתבצע במהלך המפגשים על ידי מתן אחריות שווה, הזדמנות שווה לביטוי עצמי והשתתפות שווה של שני הצדדים.

על סמך תיאוריות אלה, ולאור הניסיון הנצבר בקיום מפגשים אלה, נכתב רציונל התוכנית.

רציונל התוכנית – הנחות יסוד

מטרת התוכנית "בוא נפגש" לצמצם בורות וחוסר ידע של תלמידים יהודים וערבים ובכך להפחית סטריאוטיפים מוטעים ודעות קדומות.

להשגת מטרה זו מסייע מודל האזרחות המשותפת* שפותח במכון מרחבים. על פי המודל ניתן להגיע, במרחב החברתי והציבורי, לחיים בחברה הוגנת יותר באמצעות הסרת חסמים, או הגברת נגישות, של בעלי זהויות שונות למשאבים. הדבר ייעשה על ידי הרחבת ההסכמות בין אזרחים וקבוצות באוכלוסייה, לגבי מידת חוסר ההוגנות שכנגישות החסרה. בתוכנית שלהלן לא נדון בנושאי נגישות והוגנות. אולם, נתמקד ביצירת נגישות בפועל, כל קבוצה תבקר אצל האחרת.

מתוך המודל, אנו מסיקים שמטרת התוכנית תושג כאשר נחזק את תפיסת הזהות האישית של כל אחד ואחת, וכן את ההבנה שקיים מגוון וריבוי זהויות אצל כולנו. ריבוי הזהויות מאפשר לזהות את המשותף ולשמור על הייחודי באמצעות המפגש וכן לזהות הסכמות וללמוד להכיל אי הסכמות.

התרגום המעשי של דברים אלה הוא ליצור מרחב של חוויות חיוביות משותפות לתלמידים יהודים וערבים, באינטראקציה אלה עם אלה, תוך שימת דגש על מרכיבי הזהות המשותפים כמעגלי שייכות מתפתחים.

התוכנית מיועדת לתלמידי כיתות ו'-ח', ומותאמת לתלמידי בתי ספר שאין להם ידע (או שהידע שלהם מצומצם) בשפת הקבוצה השניה ובהם גם כאלה שלא השתתפו בעבר במפגשי תלמידים יהודים וערבים.

ביניהם יש תלמידים הלומדים בכיתות ד'-ו' את תוכנית הלימודים "בואו נדבר", והם יעשו שימוש בבסיסי הידע והתכנים שלמדו בתוכנית במהלך המפגשים.

* מייק פרשקר, אזרחות משותפת בישראל: אתגרים והזדמנויות, 2006. להורדה באתר מרחבים:
<http://www.machon-merchavim.org.il/>

מרבית הפעילויות המוצעות בתוכנית מותאמות לטווח גילאים זה. פעילות שלדעת צוות המורות אינה מתאימה לגיל מסוים, יש להחליפה בפעילות שונה מתוך סך הפעילויות המוצעות במסגרת המפגשים.

הרצף הרעיוני עליו מבוססים המפגשים עוסק בשלושה מעגלי שייכות, הגדלים ומתפתחים עם התקדמות המפגשים. המעגל הראשון עוסק במושג "אני", המעגל השני עוסק במושג "משפחה" והמעגל השלישי עוסק במושג "קהילה".

בכל מפגש יינתנו פרטי תוכן הנוגעים למעגל השייכות, לשני הלאומים ולנושא האזרחות המשותפת.

המפגשים בנויים על עקרון ההדדיות:

התלמידים יתארחו באופן שווה אצל שני הצדדים.
המפגשים ינוהלו במשותף על ידי מורה ערביה ומורה יהודיה.
המפגשים יתנהלו בשתי השפות – עברית וערבית.

התוכנית מעודדת את התלמידים ליצור קשר בין-אישי. במסגרת זו תינתנה לתלמידים בין המפגשים משימות משותפות המצריכות יצירת קשר ושיתוף פעולה עם תלמיד מהלאום השני.

תוכנית המפגשים מורכבת מרצף של ארבעה מפגשים, כאשר כל מפגש מהווה יחידה ברצף הרעיוני המארגן אך גם עומד בפני עצמו. התוכנית מבוססת על רצף רעיוני בין המפגשים ובמהלכם מתבצע תהליך העמקה והתפתחות, הן מהיבט התוכן והן ברמת ההיכרות הנדרשת. קיימות שתי אפשרויות לבחירה: קיום שני מפגשים או ארבעה מפגשים. במידה ומקיימים רק חלק מהמפגשים יש לקיימם על פי הסדר. בתום התהליך, בכל מספר מפגשים שייבחר, תבוצע פעילות יצירה משותפת של התלמידים, שתהווה סיכום לתהליך ואותה ייקחו תלמידי שתי הכיתות כמזכרת מהתהליך לבתיהם או לבית הספר.

בחוברת שלפניכם מובאת תוכנית המפגשים. עזרים לביצוע המפגשים נמצאים בקובץ נספחים לתוכנית, הנמצא באתר האינטרנט של עמותת מרחבים, תחת הכותרת "תוכניות וחומרי למידה". כתובת האתר: www.machon-merchavim.org.il.

קשיים במפגשים דו-לאומיים ודרכי התמודדות

אזרחי ישראל, ובתוכם ערבים ויהודים, מייצגים שונות ורב-גונית מבחינת זהותם, ובכל זאת חיים יחד. ההבדלים בין יהודים וערבים אינם רק תרבותיים, אולם די באלה כדי להתרשם מן השונות: שפה, דת, מורשת, מוסד המשפחה ואפילו אורחות חיים יומיומיים. המפגש בין יהודים וערבים עלול לעורר קשיים אחדים, אותם רצוי לצפות מראש ולפעול לצמצומם.

ניתן לסווג את הקשיים הצפויים למספר גורמים:

1. הבדלים בקודים תרבותיים

לכל אחד מהלאומים קודים תרבותיים שונים. יש להיות רגישים להבדלים אלו ולנסות להימנע ממצבים המדגישים אותם. לדוגמה:

א. התייחסות לקרבה פיזית – ההתייחסות לקרבה פיזית שונה בין שני המגזרים. בקרב הבנים בחברה הערבית נהוגה יותר תקשורת של מגע מאשר בחברה היהודית (כדוגמה: מתן טפיחה על הראש או על הגב). בקשר בין המינים, קיימים קודים של אי-מגע בחברה הערבית יותר מאשר בחברה היהודית, בה נהוגה פתיחות בין בנים לבנות.

יש להיות ערניים לשוני ולהימנע מפעילויות המעודדות מגע פיזי. ניתן להסביר לתלמידים משני הצדדים על הבדל תרבותי זה, ולהכינם כי ייתכן ובמפגשים ייחשפו למגע או לחוסר מגע.

ב. לבוש – בחברה הערבית נהוג לבוש צנוע יותר מהלבוש הנהוג בחברה היהודית. יש להכין את התלמידים משני המגזרים לשונות בקוד הלבוש. ניתן לבקש מהתלמידים היהודיים להגיע בלבוש מכבד שאינו חושפני, הדבר נוגע בעיקר לבנות הכיתה. כמו כן יש לצמצם את מרחב הזרות בכל הנוגע לקודי לבוש. למשל, לדעת שיש ילדות ערביות שלובשות חיג'אב וילדים יהודים שחובשים כיפה.

ג. מילים רגישות – בכל אחת מהתרבויות יש מילים בעלות מטען, אשר יש להיות מודעים לו, למשל: "שואה" או "ראבק". יש להגביר את המודעות של התלמידים למילים אלו, ולמנוע את השימוש בהן במהלך שיחה. כך גם לגבי קללות ומילים גסות, העלולות לעורר עלבון וקונפליקט. במידה ומשפטים מסוג זה עולים במהלך

המפגש תפקיד המורה להתערב בשיחה, לעמוד על המשמעות שלהם ולנטרל אותם.

ד. "קווים אדומים" – בכל תרבות קיימים גבולות תרבותיים שונים. למשל, אצל המוסלמים אסורה שתיית אלכוהול, ולכן יש להימנע מכך, גם כאשר מדובר ביין לקידוש. בחברה היהודית יש טאבו על משקאות מעוררים לבני נוער, ולכן משקאות אנרגיה x1, הנוהגים אצל הערבים, עלולים להתקבל על ידי היהודים כדבר פסול מעיקרו.

בכל מקרה יש להימנע מגישה שיפוטית, ובמקום זאת לבחון את ההבדלים והקווים האדומים מתוך עיניה של התרבות השנייה, ולא מתוך עיני התרבות המוכרת.

2. שפה

השפה היא ערוץ התקשורת המרכזי בין התלמידים. בדרך כלל מכירים התלמידים הערבים את השפה העברית. לעומתם, התלמידים היהודים כמעט ולא נחשפים לשפה הערבית. חלק מהתלמידים המשתתפים במפגשים מכירים את השפה הערבית במסגרת תוכנית "בואו נדבר", אך חלק מהתלמידים נחשפו לשפה הערבית במידה מועטה מאוד. כדי להתגבר על קושי זה מומלץ לנקוט במספר דרכים:

- א. קיום המפגשים בשפת האם של הצד המארח.
- ב. בפעילות במליאה יתקיים השיח בשפת האם ויתבצע תרגום על ידי המורות. בפעילות הקבוצתית יש להשאיר את הדבר נתון לשיקול דעתם של התלמידים. מומלץ לשלב מורה מתרגמת גם בפעילות הקבוצתית, בעיקר בקבוצות בהן מתעוררת בעיית תקשורת בין התלמידים.

3. השפעת האווירה הכללית

האווירה הכללית במדינה משפיעה גם היא על התלמידים, מה גם שמרבית דעותיהם מושפעות מדברים שהם שומעים בבית ובתקשורת. מטרת המפגשים אינה עיסוק בבעייתיות אלא יצירת חויית היכרות משותפת בין תלמידים באשר הם, ללא קשר ללאום אליו הם שייכים. על מנת להימנע ממצבים המונעים מהמטען הרגשי, מומלץ לנקוט בשיטות הבאות:

- א. עיסוק בפרטי ולא בכללי – כל תלמיד מייצג את עצמו ולא את כלל החברה היהודית או הערבית.

ב. יש להימנע מקיום מפגשים סמוך למועד אזרחי (לדוגמה יום העצמאות, יום הזיכרון, יום הנכבה).

ג. צמצום מרחב הזרות ונטרול הבורות לגבי הלאום השני ולגבי המפגשים – בשיעור ההכנה לתלמידים יש להכיר להם את הלאום השני, וזאת באופן זהה לשני הצדדים (נתוני מידע כגון: גודל אוכלוסייה, ריכוזי אוכלוסייה, דת, הגדרות, מיקום המפגש, משך המפגש ותוכנית הפעילות).

ד. הימנעות ממצבי קונפליקט – במידה ועולה נושא שלא קשור למפגש, כמו לדוגמה עיסוק פוליטי, מילה שעלולה להפוך את המפגש לעימות ולא למפגש קירוב והיכרות, יש לעצור את השיח באופן מיידי ולהדגיש כי מטרת המפגשים היא עיסוק במשותף ולא בשוני.

נתונים כלליים על הפערים והסכסוך

היחסים בין הערבים ליהודים בחברה הישראלית הם בראש ובראשונה יחסים בין מיעוט לרוב. ישראל היא חברה שסועה, והשסע בין היהודים לערבים במדינת ישראל הוא אחד מני שסעים בין קבוצות חברתיות רבות. אולם, ללא ספק זהו אחד מהמרכזיים בחברה הישראלית.

הכינוי "ערביי ישראל" הוא הכינוי הנהוג בפי היהודים עבור אוכלוסיית הערבים אזרחי מדינת ישראל. אלה מהווים כ-20% מהאוכלוסייה ומתגוררים בכל רחבי המדינה, ובעיקר בגליל, באזור המשולש, בנגב ובערים המעורבות.

רבים מערביי ישראל מגדירים עצמם כפלסטינים על פי השתייכותם הלאומית, וכמוסלמים, נוצרים או דרוזים מבחינת השתייכותם הדתית.*

פלסטינים (השתייכות לאומית):

פלסטינים היא הגדרה לאומית של ערבים, שהם או הוריהם התגוררו בחבל 'פלסטין' שהיה תחת שלטון המנדט הבריטי בין השנים 1918-1948. השם פלסטין הוא השם

* סמוחה, ס. יחסי ערבים-יהודים בישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, מתוך: יער, א. שביט, ז. מגמות בחברה הישראלית, כרך א', אוניברסיטה הפתוחה, 2001.

האנגלי לחבל הארץ ומקורו בעת העתיקה. בתקופה הרומית, במאה השנייה לספירה, נקרא האזור 'סוריה פלסטינה', שם שנשמר גם בתקופה הערבית הקדומה, בתקופה הצלבנית ועד ימינו.

בתקופת המנדט הבריטי השתמשו הערבים בשם 'פלסטיין' והיהודים בשם 'ארץ ישראל' לתיאור אותה יחידה גיאוגרפית, כל אחד בהתאם למסורת ההיסטורית שלו.

כתוצאה מהמלחמות בין יהודים וערבים תושבי המקום, ואחר כך בין ישראל והמדינות השכנות, נמצאו הערבים הפלסטינים מפוזרים בין מדינות שונות. כיום, חלקם הם אזרחי מדינת ישראל, חלקם בשטחים שבשליטת הרשות הפלסטינית וחלקם מתגוררים בארצות השכנות וברחבי העולם.

הערבים אזרחי ישראל מגדירים את עצמם בצורות שונות כגון: יש כאלה שמגדירים את זהותם כערבים ישראלים, יש כפלסטינים אזרחי מדינת ישראל, יש כערביי ישראלי פלסטיני ועוד. בכל מקרה, סקרי דעת קהל מראים שאזרחי המדינה הערבים רואים חשיבות רבה בשמירה על שני מרכיבי זהות: זהותם האזרחית, כאזרחי מדינת ישראל וזהותם הלאומית כחלק של העם הלאומי הפלסטיני.

מוסלמים (השתייכות דתית):

האסלאם היא דת שהתפתחה במאה השביעית לספירה בחצי האי ערב ובמרכז דמותו של מוחמד הנביא. בעולם יש כ-1.4 מיליארד מוסלמים. מרבית הערבים הם מוסלמים אך לא כל המוסלמים הם ערבים: רק חמישית מהמוסלמים חיים בארצות ערב, והשאר ברחבי העולם.

נוצרים (השתייכות דתית):

הנצרות היא דת שהתפתחה לפני כאלפיים שנה ובמרכז דמותו של ישוע. יש כיום בעולם כ-2.1 מיליארד נוצרים.

דרוזים (השתייכות דתית):

דרוזים הם בני עדה במזרח התיכון אשר מקיימים דת ייחודית שהתפצלה מהאסלאם השיעי במאה ה-11 לספירה. הדרוזים הם דוברי ערבית. כמעט כל הדרוזים חיים באזור הכולל את סוריה, לבנון וישראל. בישראל הם מתגוררים בעיקר ברמת הגולן, בגליל ובכרמל.

רצף התוכנית

מפגש הכנה ותיאום ציפיות – מפגש דו-לאומי של המורים ומנהלי בתי הספר.

מפגש חד-לאומי – הכנת התלמידים לקראת המפגש הדו-לאומי, יתקיים בשני הצדדים.

מפגש דו-לאומי (1) – "אני".

מפגש דו-לאומי (2) – "משפחה".

מפגש דו-לאומי (3) – "קהילה".

מפגש דו-לאומי (4) – "אני-משפחה-קהילה: פעילות שיא".

מפגש חד-לאומי – סיכום ועיבוד המפגש הדו-לאומי, יתקיים בשני הצדדים.

פעילות שיא משותפת – במידה ומפגש 2 או 3 הם האחרונים, יסתיים המפגש בפעילות המסכמת את המעגלים בהם עסקו עד לנקודה זו.

מבנה מפגש דו-לאומי

המפגשים הדו-לאומיים יתנהלו על פי מבנה אחיד ורעיון מארגן המתייחס למספר התלמידים בכל פעילות, תכני הפעילות בהקשר של מעגלי השייכות ויצירת רצף המאפשר תהליך של היכרות והעמקה.

הפתיחה והסיכום של כל מפגש יבוצעו במליאה, בפורום של כלל התלמידים. הפעילויות השונות בתוך המפגש יתקיימו בפורום של קבוצות קטנות, מתוך רצון לאפשר לכמה שיותר תלמידים לבוא לידי ביטוי ובמטרה לייצר אווירה נוחה ופתוחה.

בכל מפגש תתקיים "פעילות חימום" המתבססת על המפגש הקודם או על רכישת מילים בסיסיות שיהוו תשתית להמשך המפגש. בהמשך יתקיימו פעילויות חווייתיות בנושא מעגל השייכות ולבסוף תבצע פעילות יצירה משותפת. רצף זה מטרתו ליצור תהליך העמקת קשר דרך היכרות בסיסית של היחיד, פעילות משותפת של היכרות עם הצד השני ולבסוף תוצר משותף של הקבוצה המעורבת.

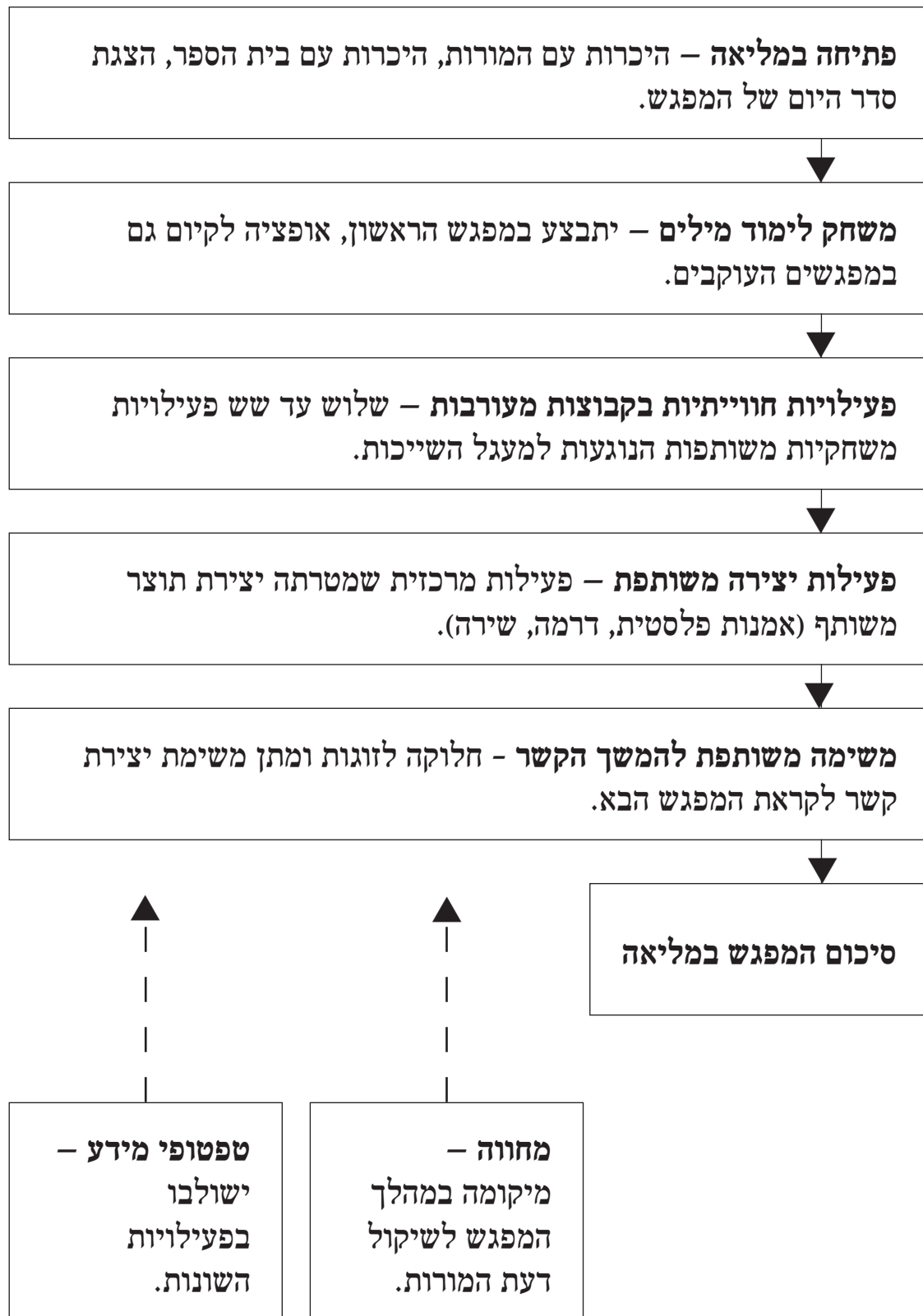
בנוסף, בכל מפגש תינתן "מחווה" צנועה כלשהי מהצד המתארח כלפני הצד המארח, במטרה ליצור תחושה נעימה של הוקרת תודה והערכה הדדית על ההסכמה למפגש בין שני הצדדים.

ידע תוכני יינתן בשיטת "טפטופי מידע" במהלך הפעילויות, במטרה לצמצם את הבורות הקיימת כלפי הצד השני, אך לא להפוך את המפגש למפגש לימודי תיאורטי.

רצף המפגש

ב. פירוט התוכנית

1. מפגש הכנה למורות – תכנון המפגש

מפגש ההכנה הינו בעל חשיבות רבה להצלחת המפגשים הדו-לאומיים של התלמידים בבתי הספר. מוכנות המורות לקראת המפגשים תקרין על הרגשת התלמידים ותשפיע על אופי המפגשים ועל התמודדות התלמידים עם הקשיים הכרוכים בהם.

במידה ויוחלט על מפגש הכנה בודד, מומלץ לקיימו במקום נייטרלי. במידה ויוחלט על שני מפגשי הכנה מומלץ לקיימם בשני בתי הספר, על מנת שהמורות משני הצדדים תהיינה מוכנות במידה שווה לביקור.

במפגש ישתתפו המורות של שתי הכיתות והוא ינוהל על ידי אחת המורות, בנוכחות אחד ממנהלי בתי הספר השותפים או שניהם.

נקודות להתייחסות במפגש ההכנה:

- תיאום ציפיות של שני הצדדים – יש לשים דגש להיבטים התוכניים ולהיבטים הארגוניים של המפגשים.
- אישור תוכניות – כל צד יציג את המפגש המתוכנן אצלו. מומלץ בשלב זה להעלות קשיים צפויים ולחשוב יחד על דרכי התמודדות אפשריות.
- תיאום לוגיסטי – מועדי המפגשים, חלוקת התקציב, אמצעים נדרשים, חלוקת תפקידים למהלך המפגשים. לדוגמה: הסעות, כיבוד, שעות במערכת, תקציב למחווה וכן הלאה.
- שיתוף בחששות – סביר שניהול המפגשים מלווה בחששות אצל המורות, וניתן להתמודד איתם באמצעות שיתוף.
- התמודדות עם התנגדויות תלמידים למפגשים – הצפה של התנגדויות אפשריות מצד התלמידים וקיום שיח על אופני התמודדות, מתוך היכרות המורות עם שני הצדדים.
- אישור אופי המחווה שתינתן במפגשים – במפגשים הראשונים תינתן מחווה על ידי הצד המתארח לצד המארח כהוקרת תודה וכפתיחה חמה של המפגש. יש להסכים מראש על סוג המחווה ועל היקפה.
- בדיקת היתכנות המפגשים מול גורם אחראי מבית הספר וקבלת ברכת הדרך של המנהלים.

2. מפגש חד-לאומי – הכנה למפגשים

רציונל

המפגש הדו-לאומי הוא דבר חדש ולא מוכר לתלמידים, ועל כן להכנה בכיתה תהיה השפעה חיובית ומכרעת על איכות המפגש. מטרתו של מפגש ההכנה הינה צמצום מרחב הזרות הנוגע למפגש והכנת התלמידים באופן מיטבי לקראתו.

מרחב הזרות בו נתקלים התלמידים מורכב משלושה תחומים מרכזיים:

זרות קוגניטיבית – מידת ההיכרות של התלמידים עם המיומנויות ומושגי היסוד בהם יעשו שימוש במהלך המפגש (למשל: עבודה בקבוצות קטנות, קבוצות שיח, מילים חדשות). צמצום מרחב זרות זה ייעשה על ידי לימוד מושגי היסוד ותרגול של המיומנויות בהן ישתמשו במפגש.

זרות פסיכולוגית – הפער בין ציפיות התלמידים מהמפגש לבין המפגש עצמו. צמצום מרחב זרות זה ייעשה באמצעות מסירת מידע מפורט לגבי אופי המפגש, כגון מטרות, לוח זמנים, תוכנית המפגש והכנת מחווה למארחים.

זרות גיאוגרפית – מידת ההיכרות של התלמידים עם הסביבה אליה הם נוסעים והאוכלוסייה אותה הם הולכים לפגוש. צמצום מרחב זרות זה ייעשה על ידי הצגת מפה, פרטי מידע ואף תמונות של המקום בו יתקיים המפגש, ולמידת פרטים על האוכלוסייה.

משך השיעור

שעה וחצי.

שידור

זמן בדקות	נושא	פעילות	עזרים
20	לימוד מושגי יסוד והיכרות עם פרטי המפגש	פרונטלי	מפה, תמונות, כרטיסיות מידע (אופציונלי)
15	תיאום ציפיות וחששות לקראת המפגש	שיחה	
10	כללי התנהגות במפגש	פרונטלי	
45	הכנת מחווה	פעילות בקבוצות, יצירה	

מהלך המפגש

לימוד מושגי יסוד והיכרות עם פרטי המפגש – 20 דקות

- מתן מידע לגבי מיקום המפגש.
- לימוד מושגי יסוד הנוגעים לאוכלוסייה איתה נפגשים (ראו בפרק המבוא למורה. למשל: נתונים משווים בין יהודים לערבים במדינת ישראל, ערבים, מוסלמים, נוצרים, דרוזים, פלסטינים, יהודים, כפר, עיר, מושב, בית ספר יהודי/בית ספר ערבי, לוח השנה/חגים, ועוד).
- מתן מידע ספציפי לגבי המקום אליו נוסעים (שם היישוב, סוג היישוב, גודל, מאפיינים, מיקום, נקודות שונות ודומות למקום בו גרים התלמידים).
- מתן מידע לגבי תוכנית המפגש (מטרות, סוג הפעילות, משך הזמן, שפה, מי מעביר).

תיאום ציפיות והפגת חששות לקראת המפגש – 15 דקות

פעילות המעודדת שיתוף ברגשות וחששות לקראת המפגשים, אשר תאפשר לתלמידים להביא לידי ביטוי את מחשבותיהם ורגשותיהם.

במסגרת הפעילות יועלו בפני התלמידים השאלות הבאות:

- האם קיימתם מפגש בעבר עם הצד השני? האם הוא היה חיובי או שלילי? מדוע?
- מה אני מצפה מהמפגש?
- האם יש משהו שאני חושש ממנו במפגש? האם יש משהו שמפחיד אותי?

- האם יש משהו שהייתי רוצה לדעת לפני המפגש?
- אילו רגשות עולים בי כשאני חושב על המפגש?
- מדוע חשוב לקיים מפגש כזה?
- מה אני יודע על הצד השני? מה הייתי רוצה לדעת עוד?

כללי התנהגות במפגש - 10 דקות

המפגש הדו-לאומי הוא מפגש בין-תרבותי ועל כן עשויים להתעורר בו קשיים וקונפליקטים (ראו בפרק המבוא למורה). בחלק זה, על פי שיקול דעת המורה והיכרות עם התלמידים, יינתנו דגשים להתנהגות במפגש הדו-לאומי.

הכנת מחווה לכיתה המארחת - 45 דקות

- יבוצע על פי השלבים הבאים:
- איסוף רעיונות התלמידים.
  - החלטה על מחווה, למשל: הצגת שיר/ קטע לכיתה המארחת, כיבוד קל (עוגה), שי צנוע לתלות בכיתה, תמונה, ציור, עציץ.
  - חלוקת תפקידים בין התלמידים להכנת המחווה (יש לוודא השתתפות של מירב התלמידים, על מנת ליצור מחויבות ואחריות למפגש).
  - הכנת המחווה.

בכיתות שלוקחות חלק בתוכנית "בואו נדבר" מומלץ להתבסס על תכנים וידע של התלמידים ולעשות שימוש בידע זה בהכנת המחווה (לדוגמה: שימוש במילים שנלמדו, הכנת משהו לקראת חג קרוב, מאכל מסורתי וכן הלאה).

3. מפגש דו-לאומי ראשון – מעגל שייכות "אני"

רציונל

מפגש ראשון זה עוסק במעגל שייכות "אני" ומטרתו יצירת היכרות ראשונית בין התלמידים, מציאת מכנים משותפים בין תלמידים באותו הגיל מהלאומים השונים, יצירת חוויית מפגש חיובית ויצירת רצון להמשך קשר. כל אלה, תוך מתן דגש על אישיות התלמידים ותחומי העניין שלהם.

הדגש במפגש זה הוא על היכרות אישית וייצוג עצמי ולא על ייצוג קבוצה או קהילה.

המפגש יתקיים על פי מבנה המפגשים הדו-לאומיים ויעמוד בעקרון ההדדיות: שימוש בשתי השפות עברית וערבית ושילוב בין התלמידים בעת הפעילויות.

המפגש מתבסס על פעילויות היכרות ומשחקים, אשר יאפשרו התייחסות ויצירת קשר ראשוני בין התלמידים. השיעור נפתח ומסתיים בפורום קבוצתי במליאה. במהלך השיעור תתקיים הפעילות בקבוצות קטנות (בנים – בנות, קבוצות של ארבעה תלמידים, וחלוקה לזוגות). החלוקה לקבוצות מטרתה לאפשר לתלמידים להיפתח ולהרגיש בנוח עם המפגש הבין-אישי, ולהקל על קשיי השפה. על המורות לתת את ההנחיות לקבוצות בעברית ובערבית, להסתובב בין הקבוצות במהלך הפעילות ולתרגם את השיחות במידת הצורך. מומלץ לקיים את המפגשים בנוכחות שתי מורות מכל צד.

המורה המארחת היא זו שמובילה את המפגש, כאשר תפקיד המורה המתארחת הוא לתרגם ולשמש כמנחה שנייה בעבודה בקבוצות קטנות. בכל מקרה שתי המורות צריכות להיות מעורבות בבניית התוכנית ובבחירת ההפעלות.

משך המפגש

120 דקות.

שידור

זמן בדקות	נושא	פעילות	עזרים
10	פתיחה – היכרות, נתינת מחווה	שיחה – מליאה	מחווה של הצד המתארח
15	היכרות שמות	משחק – מליאה	5 כדורים
20	לימוד מילים בעברית וערבית	משחק זיכרון – מליאה, זוגות	כרטיסיות עם מילים עברית/ערבית, כרטיסיות עם ציורים
30	היכרות תחביבים ותכונות	משחק – מליאה	דפים עם רשימות תחביבים למשחק "הרוח נושבת"
		משחק – 2 קבוצות	
25	היכרות אישית – "מי אני?"	יצירה – קבוצות קטנות	דפים אישיים ליצירה, בריסטול כמספר קבוצות, חומרי יצירה
15	סיכום מפגש – תלמידים	פעילות – קבוצות קטנות ומליאה	
5	סיכום מפגש – מורה	שיחה במליאה ומתן משימה ליצירת קשר	

מהלך המפגש

פתיחה – 5 דקות

המורה והתלמידים המארחים מציגים את עצמם ומקדמים בברכה את הצד המתארח. יש לסדר את הכיתה במעגל כסאות. המורה מסבירה שזהו מפגש ראשון מבין רצף של מפגשים שעתידיים להתקיים אצל שני הצדדים.

באופן עקרוני, על פי תפיסת העולם של האזרחות המשותפת, ידבר כל צד בשפת האם שלו והמורות מתרגמות.

תלמידים ערבים ויהודים יכולים לשלב בדבריהם מילים בעברית וערבית, ככל שהם יודעים.

נתינת מחווה – 5 דקות

הצד המתארח מציג את המחווה שהכין לצד המארח. שלב זה במפגש יכול להתקיים בתחילת המפגש או לקראת סופו, בהתאם להחלטתן של המורות ובהתאם לאופי המחווה ותחושת התלמידים. במידה והוכן כיבוד קל, יש לאפשר לתלמידים להתכבד ולנהל שיחה חופשית.

היכרות שמות – 15 דקות

ניתן לבחור אחד מבין שני המשחקים הבאים. במידה ויש זמן ניתן לשוב בהמשך המפגש למשחק השמות הנוסף, במטרה לרענן את ההיכרות עם שמות התלמידים.

א. משחק היכרות – "שם ותנועה"

כל התלמידים, יחד עם המורות, עומדים במעגל, כל אחד מתבקש להגיד את שמו בתוספת תנועה כלשהי שהוא בוחר. לאחר שהתקיים סבב אחד של "שם ותנועה" במעגל מתבקשים התלמידים לקיים סבב נוסף, כאשר כל ילד צריך לחזור על השם והתנועה של הילדים שהיו לפניו ולהוסיף את שמו ותנועתו, עד שעוברים על השמות והתנועות של כל הילדים במעגל. במידה וקשה לתלמיד לזכור שם או תנועה, יש לאפשר לקבוצה לסייע לו.

ב. משחק "תופסת כדורים"

הקבוצה עומדת במעגל. אחד התלמידים מקבל כדור, על התלמיד לזכור שם של מישהו שאינו בן כיתתו, להכריז את שמו ולזרוק לו את הכדור. התלמיד שקיבל את הכדור זורק לילד אחר, מכריז את שמו וכן הלאה. לאחר סיום סבב שמות אחד במעגל, המורה מכניסה כדור נוסף ומבקשת לחזור על סבב השמות באותו סדר. לאט לאט המורה מוסיפה עוד כדורים למעגל, תוך כדי שהמסירה מתבצעת. על הקבוצה לשמור על רצף מסירת הכדורים וקריאת השמות בלי להתבלבל, ובלי להפיל את הכדורים. מומלץ לערוך את המשחק עם 5-7 כדורים קטנים.

לימוד מילים בעברית וערבית – 20 דקות

א. משחק "מילים אחיות"

עזרים – כרטיסיות עם מילים בשני צבעים, כמספר התלמידים (ראו נספח ג.1).

במשחק זה התלמידים ילמדו מילים בערבית ובעברית מתחום התוכן של מעגל שייכות "אני".

המורה מפזרת על הרצפה כרטיסיות עם מילים, כל מילה חוזרת על עצמה פעמיים (נמצאת בשתי כרטיסיות בצבעים שונים). על הכרטיסיות מילים של דברים ממעגל שייכות "אני", כגון: חלקי גוף (עיניים, לב ועוד) או חפצים הקשורים לתחביב (טלוויזיה, ספר, כדור, מחשב, מוזיקה).

המורה מבקשת מכל תלמיד ערבי לקחת כרטיסייה אחת מבין הכרטיסיות הכחולות ומכל תלמיד יהודי לקחת כרטיסייה אחת מבין הכרטיסיות האדומות. המורה מגדירה 2 דקות בהן כל תלמיד צריך למצוא את התלמיד מהקבוצה השנייה שקיבל כרטיסייה עם מילה וזהה וללמוד את המילה הכתובה על הכרטיסייה לא בשפת האם שלו (התלמיד הערבי מלמד את היהודי ולהיפך). לאחר מכן, מתכנסים במליאה וכל אחד מראה את הכרטיסייה שלו ואומר בעברית ובערבית מה כתוב בה.

ב. "משחק הזיכרון"

עזרים – כרטיסיות מילים בשני צבעים (ראו נספח ג.1).

המורה מפזרת על הרצפה את הכרטיסיות מהמשחק הקודם עם המילים מוסתרות כלפי מטה. על כל תלמיד בתורו לקום ולחשוף שתי כרטיסיות, כאשר המטרה היא למצוא זוגות של מילים זהות (בערבית ובעברית). כל תלמיד שחושף את הכרטיסיות צריך להגיד את המילה בקול רם, על מנת שכל הקבוצה תבין. לאחר מכן הוא מסובב כלפי מטה את הכרטיסיות שחשף. התלמידים צריכים לנסות לזכור היכן ממוקמות הכרטיסיות שנחשפו, על מנת שיצליחו לחשוף את כל זוגות המילים. תלמיד שצבר מספר רב ביותר של זוגות מילים – מנצח. ניתן לבצע את המשחק גם בזוגות או בקבוצות קטנות – בשלב זה קבוצות מאותו לאום, לא קבוצות מעורבות.

היכרות תחביבים ותכונות – 30 דקות

א. משחק "מכנה משותף"

המורה מבקשת מהתלמידים להסתובב בכיתה ולהסתדר בקבוצות, או על פי סדר, לפי קריטריונים עליהם היא מכריזה בקול. למשל: קבוצות לפי מספר מידת הנעליים, קבוצות לפי חודש ההולדת, קבוצות לפי צבע הבגד וכן הלאה.

התלמידים מתפזרים בחלל וצריכים ליצור קשר ולשאול אחד את השני לגבי הקריטריון, לדוגמה "באיזה חודש נולדת?" כדי שיידעו כיצד להסתדר בקבוצה.

משחק זה אפשר לבצע מספר פעמים לפי קריטריונים שונים, בהתאם לשיקול דעתה של המורה. ניתן לבקש מהתלמידים להציע קריטריון.

ניתן לבצע בחלוקה לקבוצות, כאשר הקבוצות מתחרות מי מבצע את המשימה בזמן מהיר יותר.

ב. משחק "הרוח נושבת"

עזרים – דפים עם רשימת תחביבים כמספר התלמידים (ראו נספח ג.2).

המורה מבקשת מהתלמידים לסדר מעגל כסאות ולהתיישב עליהם. כל תלמיד מקבל דף עם רשימת תחביבים ומתבקש לסמן בעיגול שלושה דברים שמתאימים לו. לדוגמה: אוהב קוקה קולה, לשחק כדורגל ולקרוא ספרים.

לאחר שכל התלמידים סימנו בדפים המורה לוקחת את אחד הכסאות ומניחה אותו במרכז המעגל.

כל התלמידים מתבקשים לעמוד על הכסאות, כולל מתנדב שמסכים להתחיל, שעומד על הכיסא במרכז.

מי שעומד במרכז מתבקש להכריז "הרוח נושבת לכיוון כל מי ש _____" ועליו להשלים משהו אחד מבין שלושת הדברים שסימן. לדוגמה: "הרוח נושבת לכיוון כל מי שאוהב ללכת לים". כל התלמידים שסימנו את אותו דבר מחליפים במקומות, וצריכים למצוא כיסא לשבת עליו. תלמיד שנותר ללא כיסא לשבת עולה על הכיסא במרכז המעגל ומכריז מחדש על תחביב מרשימת התחביבים.

בסיום הפעילות על המורה להסב את תשומת לב התלמידים לריבוי התחביבים המשותפים לכלל התלמידים הערבים והיהודים ולריבוי הדמיון בין שני הצדדים.

ג. משחק "אמת ושקר"

הכיתה נחלקת לשתי קבוצות מעורבות (לאומית): קבוצת בנים וקבוצת בנות.

כל קבוצה יושבת במעגל, כאשר כל תלמיד מתבקש לספר שני דברים קצרים על עצמו, אחד דבר אמיתי והשני שקר שהוא ממציא. על שאר חברי הקבוצה לגלות איזה מבין שני הדברים היה אמת ואיזה שקר.

היכרות אישית: "מי אני?" - 25 דקות

עזרים: דפים כמספר התלמידים (ראו נספח ג.3).
צבעים, עיתונים, מספריים, דבק, נייר צבעוני, בריסטולים.

הכיתה נחלקת לקבוצות קטנות ומעורבות (לאומית). בכל קבוצה 4 תלמידים: 2 יהודים, 2 ערבים, בנים ובנות לחוד.

כל תלמיד מקבל דף המחולק ל-4 קטגוריות שמספרות עליו משהו: תחביב, תכונה בולטת, צבע אהוב ומשבצת אחת ריקה שבה יכול להוסיף כל דבר שהיה רוצה לשתף על עצמו, לדוגמה: דמות מרכזית מהחיים שלי, מספר אחים וכדומה.

המורה מחלקת לתלמידים עיתונים, תמונות, צבעים, טושים וכלי יצירה שונים שבאמצעותם הם יכולים להביע את עצמם, ומבקשת שכל אחד ימלא את הדף על עצמו בכל דרך יצירתית שיבחר.

לאחר מכן, התלמידים משתפים את חברי הקבוצה בהם יושבים בדף שהכינו על עצמם. עליהם להסביר במספר מילים את הבחירות שלהם.

בשלב הבא, יתבקשו הקבוצות למצוא משהו משותף אחד לכל ארבע היצירות. זה יכול להיות דבר שהופיע ביצירות או שלא הופיע, כגון צבע דומה, תחביב, דמות אהובה או כל דבר שהתלמידים יכולים להגדירו כמכנה משותף של הקבוצה.

כל קבוצה תקבל חצי בריסטול המחולק ל-4, אשר במרכזו שטח ריק. התלמידים ידביקו

את היצירות שלהם בריבועים המיועדים לכך. במרכז הבריסטול יביאו לידי ביטוי בדרך יצירתית את המכנה המשותף שמצאו. לדוגמה: הדבקת תמונה של דמות אהובה, ציור של כדורסל, צביעת השטח בצבע אהוב ועוד.

בשלב הבא, הקבוצות חוזרות למליאה וכל קבוצה מראה את היצירה המשותפת ("אני משותף") ומסבירה במספר מילים את הבחירה.

היצירות יישארו בכיתה המארחת, רצוי לתלותן על הקיר.

סיכום המפגש: תלמידים - 15 דקות

הכיתה נשארת בקבוצות הקטנות בהן ביצעה את משימת היצירה. המורה מבקשת מכל קבוצה לבחור במשפט סיכום, המבטא את תחושותיה ביחס למפגש ושאותו היא רוצה להגיד לכיתה לקראת סיום המפגש. לאחר שנבחר משפט, כל קבוצה צריכה למצוא "שפה משותפת" חדשה, שהיא לא השפה הערבית או העברית, בה תוכל להגיד או להציג את המשפט בפני הכיתה. לדוגמה: שפת סימנים, תנועות גוף, ג'יבריש, או כל דרך יצירתית שתיבחר על ידי חברי הקבוצה. כך יוכלו התלמידים להתנסות בדרך תקשורת חדשה ושונה מזו שהם מכירים.

הקבוצות חוזרות למליאה, וכל קבוצה אומרת את המשפט בשפה שהמציאה בפני הכיתה. על שאר חברי הכיתה להבין את המשפט ולתרגמו לעברית וערבית. ניתן לכתוב את המשפטים הללו ליד היצירות הקבוצתיות שנתלו במשימה קודמת.

סיכום המפגש: מורות - 5 דקות

המורה המארחת מסכמת את המפגש ומזכירה שעסקנו במעגל שייכות ראשון "אני" ושזוהי היכרות ראשונה ובסיסית. במפגשים הבאים נרחיב את מעגלי השייכות ונלמד להכיר יותר ולעומק את החברים מבית הספר השני.

המורה עושה סבב ומבקשת מכל תלמיד להגיד דבר אחד שהוא לוקח איתו מהמפגש, כגון מילה חדשה שלמד, חוויה, תחושה וכדומה.

המורה והתלמידים המתארחים מודים למארחים על המפגש שהתקיים.

בסיום, הכיתה נחלקת לזוגות. בכל זוג מארח ומתארח, רצוי לחלק לזוגות לפי תלמידים שעבדו יחד במהלך המפגש.

המורה מבקשת מהכיתה להישאר בישיבה במעגל, כאשר כל זוג יושב אחד ליד השני. כל זוג צריך להחליף אמצעי ליצירת קשר כגון מספר טלפון, כתובת מייל, שם בפייסבוק, כתובת למכתבים ועוד.

כל זוג ייצור קשר לפחות פעם אחת עד המפגש הבא, כל אחד יספר לבן הזוג דבר אחד שהכיתה לא יודעת עליו ושהוא רוצה לשתף בו. במפגש הבא כל אחד יצטרך לספר לקבוצה משהו שאנו לא יודעים על בן או בת הזוג שלו. האחריות ליצירת הקשר היא הדדית.

לקראת המפגש הבא

למפגש הבא, יידרשו התלמידים להביא תמונה משפחתית שלהם. התמונה יכולה להיות של התלמיד עם אחד או יותר מבני המשפחה שלו (אך לא תמונה שלו לבד או שלו עם חברים).

בזמן שבין המפגשים על המורות של שני הצדדים להזכיר לתלמידים ליצור קשר עם בן או בת הזוג שלהם, ולהביא תמונה משפחתית.

4. מפגש דו-לאומי שני – מעגל שייכות "משפחה"

רציונל

המפגש עוסק במעגל שייכות "משפחה". זהו מפגש שני של התלמידים ולכן נעמיק את רמת ההיכרות והתכנים שיעברו במפגש. יש להסביר לתלמידים את מעגלי השייכות בהם אנו עוסקים: "אני" במפגש הקודם ו"משפחה" במפגש הקרוב.

תוכנית המפגש מהווה המשך לתכני המפגש הראשון, להיכרות ולקשרים שנוצרו בו.

מפגש זה יתקיים על פי מבנה מפגשים דו-לאומיים ויעמוד בעקרון ההדדיות: שימוש בשתי השפות עברית וערבית, שילוב בין התלמידים בעת הפעילויות. המורות של שתי הכיתות תחלטנה על השפה שבה תתנהל השיחה. באופן עקרוני, על פי תפיסת העולם של האזרחות המשותפת, ידבר כל צד בשפת האם שלו והמורות מתרגמות.

תלמידים ערבים ויהודים יכולים לשלב בדבריהם מילים בעברית וערבית, ככל שהם יודעים.

השיעור נפתח ומסתיים בפורום קבוצתי במליאה. בתוך השיעור הפעילויות מחולקות לקבוצות קטנות (זוגות, ארבעה אנשים וחלוקה לבנים ולבנות) זאת על מנת לאפשר לתלמידים להיפתח ולהרגיש בנוח עם המפגש הבין-אישי, ולהקל על קשיי השפה. על המורות לתת את ההנחיות לקבוצה בעברית ובערבית ולהסתובב בין הקבוצות במהלך הפעילות.

משך המפגש

120 דקות.

שירדה

זמן בדקות	נושא	מתודה	עזרים
10	פתיחה – נתינת מחווה	שיחה – מליאה	מחווה של הצד המתארח
5	משימת הקשר	שיחה – מליאה	
60	פעילויות בנושא מעגל שייכות "משפחה"	משחקים – קבוצות קטנות	2 בריסטולים לבנים, דבק סלוטייפ, 2 טושים, 2 גלילי נייר טואלט, 2 גלילי צמר, תמונות משפחתיות
30	משימת יצירה – שירי משפחה	יצירה – קבוצות קטנות	דפי שירים בערבית ועברית, טייפ + cd עם שני השירים
10	סיכום מפגש – הידעת?	שיחה – מליאה	מסטיקים (בזוקה) עם עטיפות "הידעת?"
5	משימה ליצירת קשר	משימה – זוגות	

מהלך המפגש

פתיחה – 10 דקות

א. המורה והתלמידים המארחים מקדמים בברכה את הצד המתארח. מכיוון שהתלמידים כבר מכירים זה את זה, יש לאפשר להם מספר דקות של שיחה חופשית ודרישה בשלום החברים לקבוצה. יש לסדר את הכיתה במעגל כסאות.

ב. נתינת מחווה – הצד המתארח מציג את המחווה שהכין לצד המארח. שלב זה במפגש יכול להתקיים בתחילת המפגש או לקראת סופו, בהתאם להחלטתן של המורות ובהתאם לאופי המחווה ותחושת התלמידים. במידה והוכן כיבוד קל, יש לאפשר לתלמידים להתכבד.

משימת הקשר: "לא ידעתם ש... " - 5 דקות

המורה מבקשת מהתלמידים לשבת במעגל, לפי הזוגות בהם ביצעו את משימת הקשר. כלומר כל תלמיד יושב ליד בן או בת הזוג עמו היו בקשר.

על פי סבב, המורה מבקשת מכל אחד שיספר לקבוצה משהו שהקבוצה לא יודעת או דבר חדש שהוא למד על בן או בת הזוג שלו. כל אחד מספר על החבר, על סמך המידע שאספו כשיצרו קשר בין המפגשים. יש לנצל את הפעילות לשם תזכורת שמות חברי הקבוצה, בכך שהמורה מבקשת מכל אחד להגיד "אני בן/בת הזוג של ____ ואני רוצה לגלות לכם ש ____."

פעילויות בנושא מעגל שייכות "משפחה" - 60 דקות

א. משחק "מרוץ שליחים - שמות משפחה" - 10 דקות
עזרים - שני בריסטולים לבנים, סלוטייפ, שני טושים.

המורה מחלקת את הכיתה לשתי קבוצות של בנים ובנות. הקבוצות עומדות בשני טורים מול הקיר. המורה תולה על הקיר מול כל קבוצה בריסטול לבן. לאחר הזנקה של המורה מתקיימת תחרות בין שתי הקבוצות, כאשר כל קבוצה שולחת שליח לקיר ועליו לכתוב את שם משפחתו, בשפת האם שלו, ולחזור לקבוצה. המרוץ מתקיים ברצף (שליח אחר שליח). המורה מגדירה באיזה אופן על השליח לרוץ. לדוגמה: הלוך בריצה וחזור על רגל אחת, דילוג וכדומה. הקבוצה המנצחת היא זו שסיימה ראשונה לכתוב את שמות המשפחה של כל חברי הקבוצה על הקיר. יש להדגיש כי שליח יכול לצאת לשליחותו רק לאחר שהשליח הקודם חזר לטור.

לאחר המשחק, כל קבוצה (בנים ובנות) מתיישבת במעגל ומניחה במרכז את הבריסטול עם שמות המשפחה. על פי סבב, כל אחד מקריא את שם המשפחה שלו ומסביר בקצרה מה המשמעות של השם שלו. מי שלא יודע, מקבל משימה לשאול את ההורים ולספר במפגש הבא.

ב. משחק "נייר טואלט משפחתי" - 15 דקות
עזרים: שני גלילי נייר טואלט.

נשארים בפורום של שתי קבוצות (בנים - בנות). המורה מביאה לכל קבוצה גליל

של נייר טואלט ומבקשת שכל תלמיד ייקח כמה ריבועי נייר שהוא רוצה. לאחר שכל חבר בקבוצה לקח את כמות נייר הטואלט שרצה, המורה מבקשת מכל אחד לספר דברים על המשפחה שלו כמספר ריבועי הנייר שלקח. ניתן לתת דוגמאות לדברים שאפשר לספר, כגון: מספר נפשות במשפחה, מאכל אהוב של אימא, איך חוגגים חגים, כיצד נראית ארוחה משפחתית, מנהג משפחתי, טיול או אירוע משפחתי אחרון שהיה וכן הלאה.

ג. משחק "פלונטר משפחתי" – 15 דקות
עזרים: שני גלילי צמר.

נשארים באותו פורום קבוצתי (בנים – בנות). המורה מביאה לכל קבוצה כדור צמר ונותנת אותו לאחד התלמידים. התלמיד מתבקש לאחוז בקצה הצמר, לזרוק את שאר הצמר לתלמיד אחר ולשאול אותו שאלה שמסקרנת אותו לגבי משפחתו. התלמיד שקיבל את כדור הצמר עונה על השאלה, אוחז אף הוא בצמר וזורק לתלמיד הבא שמסקרן אותו לדעת משהו לגבי משפחתו. יש להנחות את התלמידים לזרוק את כדור הצמר לתלמיד שאיננו בן כיתתם. לפני שכל תלמיד זורק את הצמר, עליו לחשוב על משהו שמסקרן אותו לדעת לגבי משפחתו של תלמיד אחר. ניתן לתת שתיים-שלוש דוגמאות לפני שמתחילים: איך נראה החדר שלך? האם יש לך אחים נשואים? מה האוכל של אימא שלך שאתה הכי אוהב? וכדומה.

לאחר שכל חברי הקבוצה זרקו את הצמר נוצר "פלונטר" של צמר המקשר בין כל חברי הקבוצה. כעת עליהם לשחרר את הפלונטר לפי הסדר ההפוך לדרך בה נוצר, זאת על ידי חזרה על התשובות שענו התלמידים, הדברים החדשים שלמדו אחד על השני. ניתן לבקש מהתלמידים לספר את אותו פרט על עצמם בזמן התרת הפלונטר ואיסוף חוט הצמר חזרה לכדור.

בפעילות זו התלמידים מעמיקים את ההיכרות ביניהם דרך סקרנות של שאילת שאלות ובאופן משעשע של יצירת קשר והתרתו.

ד. "תמונת המשפחה שלי" – 20 דקות

הכיתה מתחלקת לארבע קבוצות נפרדות (בנים-בנות, 7-8 תלמידים בקבוצה). המורה מבקשת מכל תלמיד להוציא את התמונה המשפחתית שהביא למפגש.

המורה מבקשת מחברי הקבוצה להעביר את התמונות בסבב ביניהם, כך שכל חברי הקבוצה רואים את התמונות.

לאחר מכן, על פי סבב, כל תלמיד מראה לשאר הקבוצה את התמונה שבחר ומספר על התמונה:

- מי האנשים שנמצאים בתמונה, מה הקשר המשפחתי שלי אליהם. (לדוגמה: אני וסבא.)
- איפה התמונה צולמה. (דוגמה: חצר הבית של סבא.)
- מה הייתה הסיטואציה? (דוגמה: חגיגת יום-הולדת גיל 8 שלי.)
- מה אני זוכר מהסיטואציה? (איך הרגשתי, משהו מעניין שקרה שם.)
- למה בחרתי להביא תמונה זו.
- שאלות חופשיות של חברי הקבוצה לגבי התמונה.
- האם התמונה הזכירה למישהו אחר מחברי הקבוצה משהו לגבי המשפחה שלו? (לדוגמה: הזכיר לי את יום-הולדת 8 שלי, או את הבית של סבתא שלי וכן הלאה...)

באקט של הבאת תמונה משפחתית, החל משלב בחירת התמונה ועד חשיפתה, יש ממד של התקרבות וחשיפה אישית ברובד מעמיק יותר. "תמונה אחת שווה אלף מילים", כידוע, וצפייה בתמונה נותנת תחושה שאנו מכירים לא רק את האדם שעומד ממול אלא גם את משפחתו. יש לנהוג ברגישות ולכבד כל תמונה שתלמיד הביא, לגלות עניין וסקרנות ולתת זמן לתלמידים להחזיר את התמונה לתיק כדי שלא תיהרס.

משימת יצירה: שירי משפחה – 30 דקות

עזרים: דפים עם שני השירים (ראו נספח ג.4), טייפ ו-cd עם שני השירים.

הכיתה מתחלקת לקבוצות קטנות (בנים – בנות, 7-8 תלמידים בקבוצה, ניתן לשמור על הקבוצות מהפעילות הקודמת). המורה נותנת לכל קבוצה דפי שני שירים העוסקים במשפחה. שיר אחד בעברית "המשפחה שלי" ושיר אחד בערבית "ست الحبايب" (האם האהובה).

מילות השירים יהיו כתובות בשתי השפות, כך שכל חברי הקבוצה יוכלו לקרוא אותן.

המורה מבקשת מחברי הקבוצה היהודים להסביר לחבריהם הערבים את השיר בעברית ומהתלמידים הערבים להסביר לחבריהם את השיר בערבית.

לאחר מכן, המורה משמיעה בטייפ לכל הכיתה את שני השירים.

חברי הקבוצה לומדים את השירים ומתבקשים להציג אותם בפני הכיתה. ההצגה של השירים תתבצע באמצעות המחזה של הדמויות, שימוש בתנועות, ריקוד, חפצים, עזרים שבוחרים ובכל דרך יצירתית שהקבוצה תראה לנכון, תוך שימוש בשפה העברית והערבית.

אופן ההפעלה נתון לשיקול דעתן של המורות: ניתן לחלק את הכתים של השירים בין הקבוצות ואז כל קבוצה מציגה בית, ויחד יוצרים את השירים השלמים. הקבוצות יכולות לבחור באחד השירים, לחבר בין השירים או לשלב ביניהם ואז כל אחד מהשירים יוצג פעמיים או שלוש פעמים על ידי הקבוצות השונות.

סיכום מפגש: "הידעת?" – 10 דקות

עזרים: מסטיקים בזוקה עם עטיפות "הידעת?" שהוכנו מראש והודבקו סביב המסטיקים (ראו נספח ג.5).

הכיתה מתיישבת במעגל. לסיכום המפגש, המורה מבקשת מכל תלמיד להגיד דבר אחד שלמד מהמפגש הזה בהקשר של מעגל שייכות "משפחה". לאחר הסבב, המורה מחלקת לכל תלמיד מסטיק בזוקה עטוף בפתקית "הידעת?!" ובה מידע הקשור למעגל שייכות "משפחה" בחברה הערבית והיהודית. על פי סבב, כל תלמיד מקריא בקול את המידע החדש.

בדרך זו התלמידים רוכשים מידע חדש ואף מקבלים צ'ופר – מסטיק. רכישת ידע בטעם מתוק.

המורה מסכמת את המפגש ומזכירה שעסקנו במפגש הקודם במעגל שייכות ראשון "אני" והיום הרחבנו את ההיכרות למעגל שייכות שני "משפחה". התלמידים כבר מכירים אחד את השני טוב יותר, ויחד גילו שיש הרבה דברים משותפים, וכן למדו דברים חדשים על המנהגים הקשורים למשפחה בשני האומים.

במידה וזהו המפגש האחרון, ניתן לסכם באמצעות שאילת התלמידים על רגשותיהם ורצונותיהם להמשך הקשר, וכן לבצע פעילות שיא מסכמת (ראו הצעות לפעילות יצירה מסכמת, סעיף 7 בהמשך הפרק).

במידה ומתקיימים מפגשים נוספים, יש להסביר כי במפגש הבא יעסקו במעגל שייכות רחב יותר "קהילה".

משימה ליצירת קשר: "שיר נבחר" – 5 דקות.

המורה מבקשת מהתלמידים להתחלק לזוגות – לפי הזוגות שהיו בקשר במפגש הקודם, או להחליף זוגות על פי שיקול דעתן של המורות. במידה והזוגות מוחלפים, יש לתת מספר דקות להחלפת אמצעים ליצירת קשר.

התלמידים מתבקשים ליצור קשר במהלך פרק הזמן עד למפגש הבא ולבחור שיר משותף ששניהם אוהבים, על הזוג יהיה להסביר במפגש הבא מדוע בחרו בשיר זה. הזוג יתבקש להביא את השיר על דיסק למפגש הבא.

5. מפגש דו-לאומי שלישי – מעגל שייכות "קהילה"

רציונל

מפגש זה עוסק במעגל שייכות "קהילה". זהו מפגש שלישי של התלמידים ולכן רמת ההיכרות והתכנים שיועברו במפגש הם עמוקים ורחבים יותר.

המפגש מבוסס על המפגשים הקודמים, ההיכרות והקשרים שנוצרו בהם. יש לפרט לתלמידים את הקשר למבנה מעגלי השייכות בהם עסקנו בשני המפגשים הקודמים.

מפגש זה יתקיים על פי מבנה מפגשים דו-לאומיים ויעמוד בעקרון ההדדיות: שימוש בשתי השפות עברית וערבית, שילוב בין התלמידים בעת הפעילויות, המורות של שתי הכיתות תחלטנה על השפה שבה תתנהל השיחה. באופן עקרוני, על פי תפיסת העולם של האזרחות המשותפת, ידבר כל צד בשפת האם שלו והמורות מתרגמות. תלמידים ערבים ויהודים יכולים לשלב בדבריהם מילים בעברית וערבית, ככל שהם יודעים.

השיעור נפתח ומסתיים בפורום קבוצתי במליאה. בתוך השיעור הפעילויות נעשות בקבוצות קטנות (חלוקה לבנים-בנות, קבוצות של כשישה תלמידים), זאת על מנת לאפשר לתלמידים להיפתח ולהרגיש בנוח עם המפגש הבין-אישי, ולהקל על קשיי השפה. על המורות לתת את ההנחיות לקבוצה בעברית ובערבית ולהסתובב בין הקבוצות במהלך הפעילות.

משך המפגש

120 דקות.

שידור

עזרים	מתודה	נושא	זמן ברקות
דיסקים עם שירים שהתלמידים הביאו, דיסקים ריקים כמספר התלמידים	התכנסות – מליאה	פתיחה ואיסוף שירים	5
לוח וטוש / בריסטול וטוש, מדבקות	סבב ומשחק – מליאה	אסוציאציות לנושא "קהילה"	15
חבילת גירים צבעוניים, כרטיסיות מידע, גזרי ניירות בצורת בתים קטנים	פעילות בחצר בית הספר – חלוקה לשתי קבוצות	פעילות "השכונה שלי"	45
חומרי יצירה (צבעים, דבק, גלילי נייר, עיתונים), קרטוני ביצוע	פעילות יצירתית – קבוצות קטנות	פעילות יצירה – "היישוב המשותף"	40
	שיחה במליאה	סיכום מפגש	10
	משימה – זוגות	נתינת משימה ליצירת קשר	5

מהלך המפגש

פתיחה: התכנסות ואיסוף שירים – 5 דקות

עזרים: דיסקים עם שירים שהתלמידים הביאו + דיסקים ריקים כמספר התלמידים.

המורה והתלמידים המארחים מקדמים בברכה את הצד המתארח. מכיוון שהתלמידים כבר מכירים זה את זה, יש לאפשר להם מספר דקות של שיחה חופשית ודרישה בשלום החברים לקבוצה. יש לסדר את הכיתה במעגל כסאות.

המורה מבקשת מכל זוג תלמידים להביא לה את הדיסק עם השיר שבחרו או את הדף עם מילות השיר. לתלמידים יוסבר כי מהשירים יוכנו שני תוצרים: האחד הוא דיסק

שירים והשני – חוברת שירים. הדיסק והחוברת יהוו "פסקול המפגשים" ויחולקו במפגש האחרון. אם יש תלמיד שמעוניין בכך ניתן להטיל עליו את משימת צריכת הדיסקים: יש לצייד אותו בחבילת דיסקים ובשירים שהביאו התלמידים. את החוברת תכין אחת המורות.

אסוציאציות לנושא "קהילה" – 5 דקות

עזרים: לוח + טוש / בריסטול + טוש, מדבקות כמספר התלמידים.

הקבוצה יושבת במעגל במליאה והמורה מבקשת מכל תלמיד להגיד מהי האסוציאציה שלו למילה "קהילה". כל תלמיד חושב על מילה או דבר שעולה לו בראש כשהוא שומע את המושג והתלמידים אומרים את המילים בסבב במעגל, כאשר המורה כותבת את המילים שנאמרות על הלוח או הבריסטול. ניתן לחלק לתלמידים מדבקות ולבקש מהם לכתוב את המילה על המדבקה ולהדביק על החולצה.

"להחזיק את הסיפור" – 10 דקות

עזרים – סיפור למורה (ראו נספח ג.6).

המורה מחלקת את הכיתה לשתי קבוצות נפרדות, בנים ובנות. על חברי כל קבוצה לעמוד במעגל, צמודים זה לזה, ולשלב ידיים עם העומדים מימנם ומשמאלם, כך שנוצר מצב שכל התלמידים אוחזים זה בזה ומחזיקים זה את זה.

תפקיד הקבוצה הוא לשמור שאף חבר לא ייפול. המורה מספרת סיפור על קהילה שמשלב בתוכו את המילים שהתלמידים אמרו בסבב האסוציאציות. כאשר תלמיד שומע את המילה שלו, עליו להרים את שתי רגליו באוויר. באחריות שני החברים שלצדדיו להחזיק את התלמיד שלא ייפול. אם תלמיד נופל, שני החברים שלצדדו יוצאים מהיקף המעגל אל מרכזו. הקבוצה המנצחת היא זו שבתום המשחק יש לה פחות חברים במרכז המעגל.

משחק זה משלב בין המילים שנאמרו על ידי התלמידים בנושא הקהילה ומהווה חימום לקראת העיסוק בנושא, ואף מחזק את קשר האמון הבסיסי שנוצר בין התלמידים במהלך המפגשים על ידי כך שהם סומכים על החברים שלצידם שיחזיקו אותם.

המורה ממציאה את הסיפור תוך כדי המשחק, ומשלבת בתוכו את כל המילים שנאמרו על ידי התלמידים (בין שהן כתובות על הלוח או מודבקות על חולצות התלמידים). במידה והמורה מתקשה להמציא סיפור, ניתן להיעזר בסיפור המצורף בנספח ג.6 ולחלק לתלמידים מילים בנושא קהילה שמופיעות בסיפור (המילים המודגשות).

פעילות: "השכונה שלי" – 45 דקות

פעילות זו מחולקת לשלושה שלבים:

א. ציור השכונה – 20 דקות

עזרים: חבילת גירים צבעוניים, גזרי ניירות בצורת בתים קטנים (ראו נספח ג.7).

מיקום: מגרש ספורט בחצר בית הספר.

* במידה ולא קיימת אפשרות לבצע פעילות זו בחצר היא תתקיים בכיתה בעזרת שני בריסטולים גדולים בצבע לבן וטושים.

המורות יוצאות עם התלמידים לחצר בית הספר, למגרש הספורט. במרכז המגרש המורה מציירת שני ריבועים גדולים זה לצד זה ומבקשת מהתלמידים לשבת במעגל מסביב לריבועים בצורה מעורבת (לאומית), כך שנוצר מעגל גדול של תלמידים משתי הקבוצות, ובמרכזו מצוירים שני ריבועים. התלמידים רואים את שני הריבועים שבמעגל.

המורה מסבירה לתלמידים כי כעת נלמד מעט על הקהילות שלנו דרך שתי השכונות בהן אנו גרים. כל ריבוע מייצג שכונה: השכונה של התלמידים מבית הספר הערבי והשכונה של התלמידים מבית הספר היהודי.

המורה מבקשת מהתלמידים לצייר בגיר את המבנים הקיימים בשכונה שלהם לפי סדר, כאשר בכל שלב המורה מבקשת מתנדב שמוכן לצייר את מבנה x בשכונה שלו, למקם אותו על הריבוע ביחס למבנה הקודם ולספר עליו במספר משפטים, לפי שאלות מנחות.

בכל פעם קמים במקביל שני תלמידים, ערבי ויהודי, לצייר את המבנה בשכונה שלהם.

המבנה הראשון אותו מתבקשים התלמידים לסמן הוא בית הספר שלהם. התלמידים הראשונים בוחרים את מיקום בית הספר בריבוע המהווה את נקודת ההתחלה.

המורה מבקשת מהתלמידים לעמוד על המבנה שציירו ולספר מעט על בית הספר שלהם, לפי השאלות המנחות: איך נראית הכניסה לבית הספר? תאר משהו שתלוי על הקירות בית הספר? מהו המקום האהוב עליך בבית הספר?

המורה מודה לתלמידים ומבקשת שני מתנדבים נוספים לסמן את המבנה הבא: חנות מכולת. התלמידים צריכים לצייר את המכולת ביחס למבנה הקודם (בית הספר) ולסמן בקו את הדרך אליה. התלמידים עומדים על המבנה שציירו ועונים על השאלות הבאות: איך נראית המכולת? מה שם המוכר במכולת? האם יש ליד המכולת חנויות נוספות? מהו לדעתך הממתק האהוב על ילדי השכונה שלך?

המשחק ממשיך כך לגבי שמונה מבנים מרכזיים. להן פירוט המבנים ושאלות מנחות:

בית הספר

מכולת

מגרש ספורט/ מגרש משחקים

איך נראה המקום? תאר משחק מהנה/אירוע שהיה לך שם?

קופת חולים

אם אלך לשם, את מי אפגוש שם? תאר דמות אחת מהמקום? מתי היית שם לאחרונה?

מתנ"ס/בית נוער/מועדון

איך נראה המקום? מה אפשר לעשות שם? מי מגיע לשם? ספר חוויה שקרתה לך שם.

ספרייה

את מי אפגוש שם? על איזה ספר שקראת שם אתה ממליץ ומדוע?

מקום בילוי (כל מקום שהתלמידים בוחרים בהתאם לשכונה. כגון: קניון, מקום מפגש, פיצוציה וכן הלאה)

למה בחרתי את המקום הזה? מה אפשר לעשות שם? את מי אפגוש שם? ספר על חויית בילוי שהייתה לך שם.

מבנה דת (בית כנסת, מסגד, כנסייה)

איך נראה המקום? מתי מגיעים לשם? מי מגיע לשם? איזה סוג תפילות יש? למי מתפללים? האם יש הפרדה כלשהי בין המתפללים?

לאחר שהתלמידים סימנו וסיפרו מעט על המקומות, נוצרו שתי "מפות" של השכונות שלנו. המורה מסבה את תשומת לב התלמידים לדומה ולשונה ביניהן.

המורה נותנת לכל תלמיד גזיר נייר קטן בצורת בית (ראו נספח ג.7) ומבקשת מכל תלמיד לרשום את שמו על הבית ולמקם את הבית שלו על מפת השכונה שצוירה. כך כל התלמידים יכולים לראות תמונה של השכונה כולל מקום המגורים של כל תלמיד.

חשוב לציין כי אין הכוונה למפה גיאוגרפית מדויקת ולכן התלמיד מתבקש למקם את ביתו היכן שהוא רואה לנכון ביחס למבנים שצוירו: האם אני גר ליד המכולת? רחוק מבית הספר? וכדומה.

לאחר הצבת הבתים מומלץ לאפשר לתלמידים להסתובב סביב באופן חופשי ולצפות בשתי השכונות במשך כמה דקות.

בפעילות זו התלמידים יכולים ללמוד תוך כדי צפייה על הקהילה של הצד השני ועל בניית הקהילה. במקביל הם בעצמם מלמדים על הקהילה שלהם, כך שנוצר עניין לשתי הקבוצות. כמו כן הפעילות מאפשרת לתלמיד למקם את ביתו ביחס לקהילה, כך שנוצר חיבור בין מעגלי השייכות הראשון והשני למעגל השלישי.

ב. "הידעת? הקהילה שלי" – 10 דקות
עזרים: כרטיסיות למורה (ראו נספח ג.8).

המורה בוחרת ארבעה תלמידים, שני ערבים ושני יהודים, נותנת להם כרטיסיות מידע אודות השכונה ומבקשת מהם להקריא בפני הכיתה. המורה מבקשת מכל תלמיד לבחור היכן המקום המתאים ביותר בשכונה להקריא מידע זה, ולעמוד במקום שבחר על המפה. יש לתרגם את קטע הקריאה לשפה השנייה.

ג. "פסלים ביישוב" – 15 דקות
המורה מחלקת את הכיתה לשתי קבוצות מעורבות (לאומית) ונפרדות (בנים ובנות). הקבוצות עומדות אחת מול השנייה ליד מפות השכונות. הפעילות מתבצעת לפי תור, כאשר בכל פעם קבוצה אחת מבצעת תפקיד אחר: פעם אחת הקבוצה בונה את הפסל ופעם שנייה הקבוצה צופה בבניית הפסל.

המורה מגדירה מקומות, מבנים או מצבים שקשורים לקהילה ולשכונה, כגון: תור בקופת חולים, סיום צום הרמד'אן, שעת תפילה, משחק כדורגל בשכונה, מופע תרבות באירוע מרכזי, החופש הגדול בשכונה וכן הלאה.

קבוצת הפסל צריכה לבנות פסל אנושי של המקום או הסיטואציה. לשם כך יש לקבוצה 25 שניות.

קבוצת הצופים צופה בקבוצה שבונה את הפסל וסופרת יחד עם המורה בקול רם את 25 השניות.

בתום הזמן, הקבוצה שבנתה את הפסל קופאת במקום ("פריז") ועל הקבוצה הצופה לעבור מסביב לפסל, להתבונן בו וללמוד אותו היטב. לאחר שצפתה בפסל, הקבוצה הצופה צריכה להסתובב והקבוצה שבנתה את הפסל צריכה לשנות בו שלושה דברים.

הקבוצה הצופה מקבלת מהמורה רשות להסתובב חזרה ולגלות מהם שלושת השינויים שבוצעו בפסל הקבוצתי.

לאחר מכן התפקידים מתחלפים, הקבוצה שצפתה בונה פסל שכונתי חדש וכן הלאה.

ההנחה היא כי התלמידים כבר מכירים את המושגים, גם מהסיפורים של התלמידים וגם מכרטיסיות הידע בהפעלות הקודמות, וכי המצבים בקהילה מוכרים להם מהקהילות שלהם. הכנת הפסל בהתאם לסיטואציה תיעשה בצורה אינטואיטיבית, באמצעות רעיונות הדדיים ושיתוף פעולה בין התלמידים.

חשיבותה של פעילות זו בכך שהיא ממחישה באופן חווייתי ומשעשע תמונות מחיי היום יום של התלמיד בן הקבוצה השנייה, ומסייעת לתלמידים לראות את הדומה והשונה בחיי הקהילה של כל אחד מהצדדים.

ניתן לבצע את הפעילות מספר פעמים, בהתאם לשיקול דעתה של המורה והשתתפות התלמידים.

בהנחה של המורה חשוב לציין כי התלמידים יכולים להיות המבנה עצמו, אנשים

שמגיבים ונמצאים בסיטואציה או חפצים מתוך הסיטואציה. עליהם להשתמש בגוף ובהבעות פנים.

פעילות יצירה: "היישוב המשותף" – 40 דקות

עזרים: כרטיסיות עם שלבי הבנייה (ראו נספח ג.9), חומרי יצירה (צבעים, דבק, גלילי נייר, עיתונים וכו'), קרטוני ביצוע.

א. בניית היישובים – 30 דקות

התלמידים חוזרים לכיתה. המורה מחלקת את התלמידים לקבוצות מעורבות של 6 תלמידים בקבוצה. על כל קבוצה לבנות דגם קטן של יישוב קהילתי משותף בעזרת חומרי היצירה שהמורה מחלקת להם ועל פי שלבי השאלות הכתובים בכרטיסייה שלהלן.

המורות עוברות בין הקבוצות לצורך תרגום וסיוע בביצוע היצירה.

כרטיסייה (ראו גם ג.9):

עליכם לבנות יישוב קהילתי משותף לכל חברי הקבוצה. ענו על השאלות הבאות ובנו את היישוב המשותף שלכם בעזרת חומרי היצירה וקרטון הביצוע.

- אילו מבנים ומוסדות ציבור חייבים וחשוב שיהיו ביישוב?
- בחלומכם, אילו מבנים שאין לכם היום הייתם רוצים שיהיו ביישוב שלכם?
- איך יראו הכבישים והשבילים ביישוב?
- מה יהיו מקומות הבילוי ביישוב?
- איך יראו הבתים ביישוב?
- החליטו יחד על חמישה חוקים וכללי יסוד שעל חברי היישוב לנהוג על פיהם. חשבו מהם הדברים שחשובים לכם. כתבו אותם על שלטים והציבו ברחבי היישוב שבניתם.
- בחרו שם ליישוב. כתבו אותו בכניסה ליישוב (בעברית ובערבית).

במידה וקיימת אי-הסכמה לגבי מבנה מסוים, שאחד התלמידים מעוניין לשים ביישוב והשני מתנגד, יש לאפשר לתלמיד ליצור את המבנה ולהניחו מחוץ ליישוב – מבנים שאין עליהם הסכמה של כלל הקבוצה לא ייכנסו ליישוב. בסיום בניית היישוב יש לקיים שיחה עם הקבוצה אודות המבנה השנוי במחלוקת: מדוע חשוב לתלמיד שבחר בו לשים אותו? מדוע קיימת התנגדות? האם ניתן להגיע

להסכמה כלשהי? חשוב שהמורה תבהיר כי אי-הסכמה היא דבר לגיטימי שניתן לדבר עליו "ולהסכים שאיננו מסכימים". עם זאת יש להדגיש בפני התלמידים שישנם דברים רבים שכן הגיעו להסכמה לגביהם ויצרו משהו משותף.

ב. תערוכת יישובים – 10 דקות

כל קבוצה מניחה את היישוב המשותף שבנתה על שולחן בקצה הכיתה ומשאירה שני נציגים (ערבי ויהודי) שיסבירו מעט על היישוב. שאר חברי הכיתה מסתובבים בתערוכת היישובים שנבנו ורואים את יצירות חבריהם. לאחר מספר דקות יש להחליף את הנציגים, על מנת שגם הם יוכלו לבקר בתערוכה.

סיכום המפגש – 10 דקות

המורה מבקשת מהתלמידים להתיישב במעגל לצורך סיכום המפגש.

המורה מסכמת כי במפגש זה עסקנו כאמור במעגל השייכות השלישי "קהילה", ומקשרת לרצף של שני המעגלים הראשונים – אני, משפחה, קהילה. ניתן לצייר את שלושת המעגלים אחד בתוך השני על הלוח.

המורה מבקשת מתלמידים שמעוניינים לסכם את המפגש הנוכחי:

- האם יש משהו חדש שלמדתי היום על הקהילה של בית הספר השני שלא ידעתי? מהו?
- האם בעקבות המפגש יש משהו שהוזהר לי לגבי הקהילה שלי?
- מה המקום של הקהילה בחיינו? במה זה תורם לנו?
- האם חשוב להיות שייך לקהילה מסוימת?
- האם הייתי מעוניין לבקר בקהילה/ בשכונה עליה למדתי? מדוע?

במידה וזהו המפגש האחרון, ניתן לסכם באמצעות שאילת התלמידים על רגשותיהם ורצונותיהם להמשך הקשר, וכן לבצע פעילות שיא מסכמת (הצעות לפעילות יצירה מסכמת ראו בסעיף 7 בפרק זה).

משימה ליצירת קשר בזוגות – 5 דקות

המורה מציינת כי זו המשימה הזוגית האחרונה לקראת המפגש המסכם, וגם היא תבצע בזוגות הקבועים שנוצרו עד כה.

משימה: על כל תלמיד להכין שי קטן לבן או בת הזוג, שי שמייצג אותו וקשור לאחד המעגלים בהם עסקנו במפגשים (אני, משפחה, קהילה). הכוונה לדבר שישאר כמזכרת מהתלמיד לבן או בת הזוג (בסגנון המשחק "גמדים-ענקים").

דגשים להכנת השי:

- אין לרכוש את השי בכסף.
- יש להכין את השי בבית או למצוא אותו בשכונה. למשל: מאכל מאפיין מהבית שלי, חפץ קטן שיש לי בבית, ציור, תמונה שלי, משהו שמצאתי בשכונה וכן הלאה.
- יש לצרף לשי את השם ואת הפרטים דרכם ניתן ליצור קשר בעתיד.
- יש להביא את השי למפגש האחרון.

6. מפגש דו-לאומי רביעי – מפגש מסכם (שלושת מעגלי השייכות)

רציונל

מפגש זה הוא מפגש רביעי ואחרון, ומטרתו לאפשר לתלמידים לסכם את המפגשים שהתקיימו עד כה, לשתף בתחושותיהם ובדברים שקיבלו מהמפגשים וליצור בעבורם התנסות חווייתית משמעותית משותפת עם התלמידים מהלאום השני.

מפגש זה נוגע ומשתמש בתכנים משלושת מעגלי השייכות: אני, משפחה, קהילה.

מפגש זה יתקיים על פי מבנה מפגשים דו-לאומיים ויעמוד בעקרון ההדדיות: שימוש בשתי השפות עברית וערבית, שילוב בין התלמידים בעת הפעילויות. המורות של שתי הכיתות תחלטנה על השפה שבה תתנהל השיחה. באופן עקרוני, על פי תפיסת העולם של האזרחות המשותפת, ידבר כל צד בשפת האם שלו והמורות מתרגמות. תלמידים ערבים ויהודים יכולים לשלב בדבריהם מילים בעברית וערבית, ככל שהם יודעים.

המפגש נפתח ומסתיים בפורום קבוצתי במליאה. בתוך השיעור הפעילויות מחולקות לקבוצות קטנות (חלוקה לבנים-בנות, קבוצות של שישה תלמידים), זאת על מנת לאפשר לתלמידים להיפתח ולהרגיש בנוח עם המפגש הבין-אישי, ולהקל על קשיי השפה. על המורות לתת את ההנחיות לקבוצה בעברית ובערבית ולהסתובב בין הקבוצות במהלך הפעילות.

משך המפגש

120 דקות.

שידור

זמן בדקות	נושא	מתודה	עזרים
10	פתיחה	שיחה במליאה, משחק חימום	
20	התבוננות על התהליך – פסלים מספרים	משחק בזוגות ובמליאה	
50	פעילות יצירה מסכמת	בניית והפרחת עפיפונים	חומרי יצירה לבניית עפיפון
		בישול משותף וארוחה	חומרי גלם, מתכונים
20	סיכום המפגשים – חבילה עוברת	משחק במליאה	עיתונים, פתקים, דבק, סלוטייפ, חבילות שוקולד
20	סיכום במליאה – אמירת תודה וכיבוד	מליאה	כיבוד קל, דיסקים cd, דפים לבנים

מהלך המפגש

שיחת פתיחה – 5 דקות

הכיתה יושבת במעגל והמורה מציינת כי זהו המפגש האחרון והמסכם של שתי הכיתות יחד. המורה מציינת כי במפגש זה תינתן הזדמנות לתלמידים לשתף בתחושות שלהם מהמפגשים ולהכין יצירה משותפת, אותה יוכלו לקחת כמזכרת לבית הספר שלהם ולבתייהם הפרטיים. בסיום המפגש תינתן הזדמנות לתלמידים להביא את השי הצנוע שהכינו לבן/בת הזוג שלהם.

חשוב לפתוח את המפגש המסכם בשיחה במליאה ובציון של המורות על כך שזה מפגש חגיגי ומסכם.

"מפגשים" – תרגיל חימום 5 דקות

המורה מבקשת מהתלמידים להתפזר בחלל הכיתה ולהתחיל ללכת בקצב רגיל. כל

תלמיד הולך בשקט עם עצמו, ללא יצירת קשר עם שאר התלמידים. כל פעם המורה תגדיר איזה סוג של מפגש מתקיים והתלמידים יצטרכו "לפגוש" את מי שנמצא מולם באותו אופן שהמורה הגדירה. כל כמה דקות המורה מחליפה סוג מפגש:

- מפגש במבט: נעצרים מול מי שבא ממול ל-5 שניות ורק מתבוננים בעיניים.
- מפגש "שלום": כל תלמיד מקדם בברכת שלום את התלמיד שנמצא מולו בשתי השפות.
- מפגש בשם: כל תלמיד מציין את שם התלמיד שמולו.
- לחיצת יד: לוחצים את ידו של התלמיד שנמצא ממול.
- פרצוף מצחיק: נעמדים מול התלמיד שבא ממול ומקדמים את פניו בפרצוף מצחיק.
- מפגש בתנועה: נעמדים ומקדמים את פני התלמיד שממול בתנועה מסוימת שבחרו.
- מקדמים בברכה: " שיהיה לך _____".

המורה מחליטה כמה סוגי מפגשים היא מעוניינת לקיים.

"פסלים מספרים": התבוננות על התהליך - 20 דקות

המורה מבקשת מהכיתה להתחלק לזוגות בהם עבדו (הזוגות שהיו בקשר) ומבקשת מכל זוג לתכנן כיצד לתאר על ידי שלושה פסלים אנושיים (פנטומימה) את התהליך שעברו מהמפגש הראשון ועד המפגש האחרון, היום.

כל זוג חושב איך היה הקשר שלו במפגש הראשון (בתחילת המפגש או בסיומו) ומנסה להביע זאת בצורת פסל אנושי המורכב משני התלמידים. לאחר מכן חושבים על המצב של הקשר שלהם במפגש השני ומביעים זאת בפסל ובהמשך מביעים את המפגש השלישי, כך שכל זוג מציג שלושה פסלים שמביעים את הקשר ואת היחסים שנוצרו ביניהם.

לאחר שכל זוג הכין את המשימה, המורה מבקשת מכל התלמידים לשבת בזוגות על הרצפה. כעת המורה מבקשת כל פעם מזוג אחר לעמוד ולהראות את שלושת הפסלים שלו, כאשר שאר הכיתה צופה בהם.

המורה שואלת את הכיתה האם ניתן לראות את התהליך או שינוי כלשהו שעבר על הזוג דרך הפסלים שהם מציגים, ומהו.

כך המורה עוברת על מספר זוגות, בהתאם לשיקול דעתה והשתתפות התלמידים.

בפעילות זו התלמידים יכולים להתבונן על התהליך שעברו באופן משעשע וחוייתי דרך הגוף, ללא צורך להסביר במילים.

קיימת אפשרות להעמיק את התרגיל לפי שיקול דעתה של המורה, ולבקש מכל זוג להוסיף משפט או מילה על כל פסל. לדוגמה: זרות, מבוכה, סקרנות, הפתעה, כף, למידה, שיתוף וכן הלאה.

פעילות יצירה: הפנינג עפיפונים / הפנינג ביסול - 50 דקות

ניתן לבחור בין שתי ההפעלות בהתאם לתלמידי הכיתה ויכולותיהם, בהתאם להעדפות המורות ובהתחשב במשאבים הקיימים.

א. הפנינג עפיפונים

עזרים: ערכות לבניית עפיפונים (דפים, מקלות עץ, מחורר, סרטים צבעוניים, סלוטייפ, חוטים).

* הוראות לבניית עפיפון: הוראות מפורטות כולל תצלומים באתר:

<http://info.org.il/kites>

שלבי הפעילות:

1. בניית העפיפון וקישוטו - 25 דקות.

התלמידים מתחלקים לקבוצות מעורבות של 4 תלמידים בקבוצה. המורה מחלקת את חומרי היצירה ובסיסי העפיפון לתלמידים ומבקשת מהם ליצור עפיפון משותף שמייצג את הקבוצה ואת המפגש המשותף. על התלמידים לכתוב על העפיפון את המילה "שלום" בשתי השפות ולקשטו באמירות, ציורים, סמלים או כל דבר אחר שהם רואים לנכון ומייצג עבורם את הקרבה, המפגש הבין-אישי והדו-לאומי בין חברי הקבוצה ואת שאיפתם לעתיד.

הנחיות לפעילות יצירה:

- כתבו על גבי העפיפון את המילה "שלום" בשתי השפות.

- מצאו דרך יצירתית להביע על גבי העפיפון שאיפה משותפת של כל חברי הקבוצה. ניתן לכתוב במילים, להדביק, לצייר וכדומה.
- רשמו את שמות חברי הקבוצה על גבי העפיפון.
- קשטו את העפיפון.

2. הפרחת העפיפונים – 25 דקות.

הכיתה יושבת במעגל, כל קבוצה מציגה בפני שאר הכיתה את העפיפון שהכינה ואת השאיפה המשותפת שבחרה לכתוב עליו.

המורה והתלמידים יוצאים לחצר בית הספר להפרחת העפיפון. המורות נותנות הנחיות להפרחה ומסייעות לתלמידים. מומלץ לצלם את התלמידים מפריחים את העפיפונים, למזכרת.

ב. הפנינג בישול

עזרים: מצרכים, כלי בישול.

מקום: כיתה/חצר.

* במידה ומוחלט על קיום הפעילות הזו יש להכין את מראש את רשימות המצרכים והמתכונים. ניתן לבקש מהתלמידים להביא את המצרכים והכלים למפגש, או לערוך קנייה מרוכזת של המצרכים.

שלבי הפעילות:

1. הכנת המאכלים – 30 דקות.

התלמידים מתחלקים לקבוצות מעורבות של 4 תלמידים בקבוצה. כל קבוצה מקבלת מתכון, הנחיות עבודה, מצרכים וכלי עבודה.

מתכונים אפשריים (ניתן להוסיף מאכלים נוספים):

- הכנת סלט ירקות.
- הכנת חומס וטחינה.
- הכנת פיתות עם לבנה וזעתר.
- הכנת כדורי שוקולד או עוגה ללא אפייה.
- הכנת סלט פירות.
- הכנת פלאפל.

התלמידים יכינו את המאכלים תוך שיתוף פעולה ביניהם.

2. הצגת המאכלים וארוחה משותפת – 20 דקות.
 התלמידים יציגו את המאכלים שהכינו ויסדרו יחד שולחן אוכל.

לתלמידים יחולקו כלים חד-פעמיים ותתקיים ארוחה משותפת. ניתן לבצע סביב שולחנות או במעגל כסאות סביב שולחן מרכזי.

סיכום המפגש במליאה: "חבילה עוברת" – 20 דקות

עזרים: ניירות עיתון, פתקים קטנים עם שאלות מוכנות מראש, 2-3 חפיסות שוקולד.

המורות מכינות "חבילה עוברת" – צ'ופר כיתתי כגון מספר חבילות שוקולד עטופות בנייר עיתון, כאשר על כל עטיפה יש שאלה או משימה שקשורה לסיכום המפגשים ותחושות התלמידים.

הכיתה יושבת במעגל על הרצפה. המורות משמיעות ברקע את הדיסק עם "פסקול המפגשים" שהוכן על ידי התלמידים והחבילה מתחילה לעבור בין התלמידים. ברגע שהמורה עוצרת את המוזיקה התלמיד שהחבילה נעצרה אצלו צריך לקרוע עטיפה ולענות על השאלה או המשימה הכתובה. התלמיד שפתח את העטיפה האחרונה מחלק את השוקולדים לכל התלמידים.

להלן הצעת שאלות ומשימות לכתיבה על גבי עטיפות העיתון של ה"חבילה עוברת":

- עליך לומר 5 מילים בערבית או עברית (לא בשפת האם שלך).
- תאר דבר אחד שלמדת על המשפחה של בן הלאום השני.
- תאר דבר אחד שלמדת על הקהילה של בן הלאום השני.
- ספר על משהו שלמדת על עצמך.
- הסבר מהו מסגד או בית כנסת.
- העבר את החבילה לתלמיד מבית ספר השני ששמחת להכיר ונהנית מהמפגש איתו.
- העבר את החבילה לתלמיד מבית הספר השני שלימד אותך משהו חדש.
- שתף בדבר חדש שלמדת במפגשים.
- ספר בכמה משפטים על המקום בו התארחת.
- מה הדבר שהכי נהנית ממנו במפגש?
- שתף במשהו מצחיק שקרה במפגש.

- חזור על שמות כל החברים בכיתה (מותר להיעזר בתלמיד אחד מבית הספר השני).
- שתף בתחושה שלך בסיום המפגשים.
- ספר – למה לדעתך חשוב לקיים מפגשים מסוג זה?

המורות יכולות להוסיף שאלות ומשימות בהתאם להיכרותן עם התלמידים ועם המפגשים שהתקיימו.

אמירת תודה וכיבוד קל – 20 דקות

עזרים: כיבוד קל, דפים לבנים (דפי קשר), דיסקים כמספר התלמידים עם "פסקול המפגשים".

המורות מודות לכיתות המארחות והמתארחות ומשתפות בתחושותיהן.

תלמידים שמעוניינים לשתף ולהביע תודה רשאים לעשות זאת. הזוגות שהיו בקשר מחליפים ביניהם את המתנות שהכינו אחד לשני. המורות מעבירות דפים ליצירת קשר. המורות מחלקות את השי למזכרת, דיסקים עם "פסקול המפגשים", לתלמידים. בזמן הכיבוד הקל מאפשרים לתלמידים לנהל שיחה חופשית.

7. פעילות שיא משותפת

רציונל

פעילות זו ניתנת כרשות והיא אינה מחייבת. היא כוללת פעילות התנסותית חווייתית נוספת לפעילויות המתקיימות במהלך המפגשים. פעילות זו מטרתה להעניק לתלמידים חוויית יצירה משותפת וחיובית ולהעניק להם מזכרת אותה יוכלו לקחת לבית הספר או לביתם הפרטי.

הפעילות תתקיים בתום המפגש האחרון, בהתאם למספר המפגשים שנקבע מראש על ידי המורות – המפגש האחרון יכול להיות המפגש השני, השלישי או הרביעי.

סוג הפעילות והיקפה הינו תלוי מפגש ובהתאם לסוג המפגשים, ונתון לשיקול דעתן של המורות המנחות. יש להקפיד לבחור הפעילות שונות מאלו שבוצעו במהלך המפגשים. לדוגמה: לא לחזור על פעילות בישול או יצירה באותו מפגש.

משך הפעילות

יש להקדיש לפעילות זו בין 45 ל-60 דקות, בהתאם לסוג הפעילות. במידה ומוחלט על קיומה יש להאריך את המפגש או לשנות את תוכניתו בהתאם.

מהלך הפעילות

להלן מספר אפשרויות לפעילויות יצירה בסדרי גודל שונים ובתקציבים שונים, מותנה בהסכמת המורות ובתי הספר ובתקציב הנתון:

- בנייה והפרחת עפיפונים – ניתן לביצוע באופן עצמאי או על ידי הזמנת חברה חיצונית. העמותה לזכר בת-חן שחק מציעה הפעלה זו למפגשים דו-לאומיים, ללא עלות. ניתן למצוא בקישור: <http://www.batchen.co.il>
- מעגל מתופפים או ג'אגלינג – מונחה על ידי חברה מקצועית.
- הכנת "שלט לדלת" – הכנת שלט לדלת החדר או דלת הבית עם שם התלמיד ושם המשפחה בעברית וערבית.
- הכנת "לוח מודעות כיתתי" – הכנת לוח מודעות כיתתי עם פתקי משמעות בשפה העברית והערבית.
- הכנת "יונים עפות" – הכנת ציפורים מנייר לתלייה בכיתה כמזכרת מהמפגשים.
- הכנת "מחזיקי מפתחות" – ניתן לביצוע מחומרים שונים, בהנחיה עצמית או חיצונית.

- הכנת מאכלים.
- פעילות out door training – פעילות אתגרית בחצר בית הספר, תחנות ובהן משימות אתגר קבוצתיות. ניתן לביצוע באופן עצמאי או על ידי חברה חיצונית.
- משחק משימות "חפש את המטמון" בשכונה המארחת – מצריך יציאה מבית הספר.
- מופע תיאטרון אימפרוביזציה בהשתתפות התלמידים, שנושאו אירוע או חג הקשור לאחת הקבוצות (לדוגמה: פורים, פסח, עקידת ישמעאל, רמד'אן) – מותנה בהנחיה חיצונית.
- פעילות בתחנות המשלבות פעילויות הקשורות לשתי הקבוצות. לדוגמה: ריקודי בטן, ריקודי דבקה (ריקוד עממי), תחנת ניגון על כלי נגינה – עוד עוד או דרבוקה, חתונה ערבית, חתונה יהודית, ריקודי עם, אוכל מסורתי.

8. מפגש חד-לאומי – עיבוד המפגש

רציונל

המפגש העוקב למפגש הדרו-לאומי מטרתו עיבוד החוויה שעברו התלמידים, מתן אפשרות להעלאת סוגיות אישיות ובין-אישיות שהתעוררו עקב המפגשים, וחיזוק הלמידה שהתרחשה אצל התלמידים במהלך המפגשים.

המפגש יתקיים בכיתת האם ויונחה על ידי המורה שנכחה במפגש הדרו-לאומי.

המפגש יתנהל כשיחה.

במידה ומתקיימים מספר מפגשים, יש לבצע את העיבוד בין המפגשים וכן בסוף התהליך. שיחת העיבוד בין המפגשים תשמש גם כהכנה למפגש הבא, בשילוב תוכנית מפגש ההכנה. במקרה זה יש ליידע את התלמידים במשימות הקשר הנדרשות לקראת המפגש הבא.

משך המפגש

45 דקות.

שידרה

זמן בדקות	נושא	פעילות	עזרים
15	סיכום המפגש	עדות אישית, שיחה	
30	עיבוד חוויית המפגש	שיחה	

מהלך המפגש

סיכום המפגש – 15 דקות

התלמידים יתבקשו לכתוב במחברת שניים עד שלושה דברים שהם זוכרים מהמפגש: מילים חדשות, משהו שנאמר, פעילות שהייתה, משהו חדש שלמדו על עצמם, משהו חדש שלמדו על תלמיד אחר, משהו שלמדו על הלאום האחר, משהו שהם הופתעו ממנו, משהו שהם לקחו איתם מהמפגש וכדומה.

בשלב הבא ישתפו התלמידים את הכיתה בדברים שכתבו.

באמצעות דברי התלמידים תחזור המורה על האירועים שהתרחשו במפגש.

עיבוד חוויית המפגש – 30 דקות

עיבוד החוויה ייעשה באמצעות שיחה פתוחה במליאה. מומלץ להיעזר בשאלות הבאות:

- מה היו הציפיות שלך מהמפגש? האם הן התבררו או התממשו?
- האם היו דברים במפגש שהפתיעו אותך?
- האם תרצו לחזור למקום בו התארחנו? לשמור על קשר?
- אילו דברים חדשים למדת על עצמך? על האחר?
- האם היו לך חששות מהמפגש? האם הם התחזקו או פגו?
- איך הייתה החוויה של יצירת קשר עם התלמיד מהכיתה השנייה? האם תרצו להמשיך את הקשר?
- האם חל שינוי במחשבותיך או רגשותיך בעקבות המפגש?
- האם יש דברים דומים בינך לבין התלמידים בבית הספר מהלאום השני? מה הם הדברים השונים ביניכם?
- מה המסקנה שלך מהמפגש?

